

Axióma

Isten nem hívó.
A nép nem demokrata.
A víz nem szomjas.

(Fodor Ákos)

XXXII. évfolyam 9. szám
2025. szeptember

BULÁNYI GYÖRGY

A TE HITED MEGGYÓGYÍTOTT TÉGED (II.)

Mt 5:44-45

6. Szeressétek ellenségeiteket

a. Megállapítottuk: nincs természetesebb dolog, minthogy megvédem magam és enyéimet azok ellenében, akik bántani akarnak engem vagy az enyéim. Különösen akkor, ha mint ártatlant bántanak, tehát mindenképpen gonosz az, aki támad. Ha abban bántanak, azt kívánják tőlem, ami legtisztább emberi meggyőződésem, a természettörvény alapján az enyém. Természetes és jogos, ha védekezem. Elvenni a másik ember vagyonát, szabadságát, életét - tiltja a lelkiismeretben jelentkező természettörvény, a Mózesnek adott isteni törvény. S Jézus megerősíti ezt a törvényt. Az érte járó büntetést is. Sőt fokozza. "Mondatott a régieknek Ne öl! Aki pedig öl, méltó az ítéletre. Én pedig mondom nektek, hogy mindaz, aki atyjafiára haragszik, méltó az ítéletre..."(Mt 5,21-22) Aki elindul a bűn felé, aki csak a szívében vétkezik, aki tette se váltja a rosszat, már az is méltó az ítéletre, meg a fő törvényszékre, meg arra, hogy elégessék a szemétdombon (Mt 5,22). Megformálhatjuk az ítéletet, aki téged bánt, méltó az ítéletre! Az ítélet az Istené és mindazé, akinek az Isten az ítélet jogát delegálja, átadja. Egyháznak, államnak, közösségnek. - van úgy, hogy egyeseknek is, ha nincs mód az ítélő elé vinni az ügyet! Az egyház tanítja: Van jogos önvédelem. Jézus is megvédi magát. Menekült. Csodásan is. Mivel a csodás menekülés nekünk nem áll rendelkezésünkre, mint Jézusnak, szabad bántanunk is a támadót Csak ne a bántás, hanem magunk megvédelem legyen a cél. Tovább fogalmazhatjuk a tételt: Ellenállhatunk! A természettörvény jogán: Állj ellen a gonosznak!

...b. Az Úr Jézus így megerősíti az igazságszolgáltatás jogát. Tudja azonban, hogy az ember az igazságszolgáltatás ürügyén egykönnyen fut a

Bulányi Gy.: A te hited meggyógyított téged!	5969
Flussr D.: A szeretet...	5978
Várszegi A.: Keresztény nevelés	5982
Király I.: Gondolkodjunk!	5986
Fodor Á.: VERSEK	5986

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért,
nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért. »
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

bosszúállásba: Szemet-szemért, fogat fogért (Mt 38). Ezzel azonban az Isten nem azonosíthatja magát. Sőt alapot sem akar adni a megszületéséhez. Ha kívánta, hogy már a harag, a sértés is megbüntettessék, hogy el se jussunk a bűnös tetteig, ha kívánta, hogy nemcsak ne tégy ne is gondoldj, ne is mondj gonoszat - az első bűnt megakadályozni akarván - most még hallatlanabban kíván. Olyat, ami meg a második bűnt, a bosszúállást akadályozza meg, ha mégiscsak megtörtént az első bűn. Olyan, ami megakadályozza, hogy a bűn az első, tovább ragályozzon. Így szól a kívánalom: "Ne álljatok ellen a gonosznak"(Mt 5,39). Ha megütnek, hagyd! Ha meglöpnak hagyd! Ha elveszik szabadságodat, hagyd! Ha elkérik, ami a tiéd, add. Ha vissza nem adásra kölcsönkérek tőled, adj! Sőt még többet is csinálj. Biztosítsd a "gonoszt", hogy nem is fogod bántani. Mutasd meg készségedet, hogy hajlandó vagy még többet is elviselni s akkor sem fogsz ellenállni. "aki megüti jobb arcodat, fordítsd oda neki a másikat is. És annak, aki pörölni akar veled, és köntösödöt elvenni, engedd át a palástot is. És ha valaki téged kényszerít ezer lépésnyire, menj el vele kétannyira. Aki kér tőled, add neki. És attól, aki kölcsön akar venni tőled, el ne

fordulj. (Mt 5,39-42). És ha azoknak adtok kölcsön, akiktől reménylitek, hogy visszakapjátok, micsoda jutalmat érdemeltek? Hiszen a bűnösök is kölcsönöznek a bűnösöknek, hogy ugyanannyit kapjanak vissza (Lk 6,34). Ami természetes, értelmes és észszerű megvédeni magamat és enyéimet azokkal szemben, akik bántanak éppen olyan természetellenes, értelmetlen és észszerűtlen... enyhítsünk -természet, -értelem és -ész fölötti meg nem védeni magamat és az enyéimet a bántóimmal szemben. Vagy nem gondolja végig az ember, amit mond Jézus... vagy ha végig gondolja, erre a megállapításra kell jutnia. Ha elvben, gyakorlatban: bőrömön érezve nézném meg, mit mond. Űtnek, elveszik vagyonom felét, le akarnak csukni, kérnek és kölcsönöznek tőlem soha-visszaadásra... én pedig nem állok ellen, sőt kifejezésre juttatom, hogyha tovább folytatják mindezt, akkor sem csinállok semmit sem ellene. Odatartom a másik arcomat, a palástomat is átengedem... Nem akarok igazságot tenni. Nem akarok ellenállni. Nem akarom bántani a másikat, már pedig, ha ellenállok, keményebb eszközökhöz nyúl, s ezekre nekem is keményebb eszközökkel kell válaszolnom. Bántanom kell. Én pedig nem bántom őt. Mindez persze racionálisan, józan ésszel nem igen megy. Nem éppen természetes, értelmes, észszerű magatartás. A természetes az, hogy az ember szereti az övéit, magát, s aki bántja őket, annak ellátja a baját.

c. Jézus be akarta teljesíteni a törvényt. Akarta, hogy érvényre jusson az igazság. Kemény igazságszolgáltatást azonban elégtelennek ítélte. Attól még nem lesz igazságosság. Nem, mert az igazságszolgáltatásokba nagyon könnyen belecsúszik a magam szeretése magam védésének ürügyén a más érdekével nem gondolás, az önzés. Akár egyéni, családi, akár nemzeti, osztály-önzés. Az önzés pedig nem egyezik az igazságossággal. Elégtelennek ítélte az igazságszolgáltatást, mert attól még nagyon jól kifejlődhetik a brancs-szellem. Szeretem a brancson bélieket és nem érdekelnek a brancsomon kívüliek. Ha utamat állják, elbánok velük úgy, ahogy tehetem. Az igazságosságnak nincs nagyobb veszedelme, mint ez a csoportönzés. Az igazságosságnak nincs biztosabb útja, mint az a kívül levőket nem ismerő, kizáró, brancs-szeretet. Szembefordul tehát ezzel a brancs-szellemmel. Elveti a szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet! -tételt S helyére rakta az emberi történelem legképtelenebb kívánalmát: "Szeressétek ellenségeiteket"(Mt 5,44). A fogalmazás csak elmélyíti az egyébként is benne levő tartalom képtelenségét. Úgyis értelemmel ellenkező. emberileg elfogadhatatlan lenne, ha így fogalmazta volna: Szeressétek ellenségeiteket is Azaz: szeresd felebarátodat és ellenségedet! De nem így mondja. Nem, mert a felebarát, a brancsbéliek szeretetére felesleges bárkit is

biztatnia. Ehhez nincs szükség Jézusra. Tudja ezt az ember magától is. Ezt tette a világ Jézus előtt is:" ... ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jutalmat érdemeltek? Hisz a bűnösök is szeretik azokat, akik őket szeretik. És ha azoknak tesztek jót, akik veletek jót tesztek, micsoda jutalmat érdemeltek? mikor a bűnösök is megteszik azt."(Lk 6,32-33). Innen a különös fogalmazás, Jézus egy új, eddig hallatlan elvet állít bele a világtörténelembe. Elvet, mely elveti a brancs-szellemet. Így szól: Minden embert szeretni kell. Mindenkit be kell fogadnunk jóakarunkba, gondunkba. Minden embert boldogítanunk kell. Senkit sem hagyhatunk ki. S hogy ne legyen kibúvó, s hogy ne lehessen akár egyet is kihagyni, az engem esetleg halálra keresőt sem, - ezért a szélső fogalmazás: Szeressétek ellenségeiteket. Így senki sem maradhat ki.

d. Jézus tudta, hogy az emberi természettel ellenkező ez a követelmény. Tudta, hogy úgy magyarázzuk meg-és ki- ahogy tudjuk. S hogy ne intézhessük el egykönnyen: no jó, hát kitérek előle, udvarias leszek vele szemben, köszönteni fogom az utcán, nem fogok rosszat mondani róla - pedig ez is valami - Jézus kifejti, mit jelent ez az ellenségszeretet. Benefacite...benedicite Jót tegyetek velük, áldjátok őket (Lk 6,27-28). "Én pedig mondom nektek: szeressétek ellenségeiteket. Jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek, és imádkoztatok üldözőitekért és rágalmazóitekért..."(Mt 5,44). Ez magyarul annyit jelent, hogyha elkezdenek ütni, fosztogatni, börtönbe vinni, s mindezt elviselem a bosszúállás minden szándéka nélkül s mellé még a velem mindezt megcsinálókért naponként elmondok egy Miatyánkot, vagy egy szentolvasót, még mindig marad hátra egy követelmény, amelyet teljesítenem kell, hogy eleget tegyek Jézus kívánalmának: "...jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek..." Hogyan? Jót tenni valakiknek! - ez annyit jelent, hogy igyekszem kielégíteni emberi igényeit. Megadni neki azt, ami kell a boldogságához. Például igyekszem kielégíteni testi igényeit?! Adok enni, inni neki. Igen ám, csak hogy ez a szegény, szerencsétlen kifosztott minden bizonnal sokkal nehezebb gazdasági helyzetben van, mint a hatalom birtokában levő kifosztó. s ha a szegénység ellenére mégis felkínálná levesét, főzeléket ama kifosztónak, az el nem fogadná. Nem, hiszen van neki jobb, ízletesebb leve, főzeléke. Nem várhatom meg, míg szegény lesz Jézus ugyanis nem azt mondta, hogy tégy vele jót, majd, ha szegénységbe kerül. Minden enyhítés nélkül követeli: jót tegyetek... Hátha testi jót nem tehetek vele, szellemi jót talán tehetek neki?! Művelem, tanítom szeretettel. "Semmit vissza nem várva" (Lk 6,35) Ez is jócselekedet. Kérdés, meg tudom-e tenni? Űt tanítatják ingyen; én, ha osztályellenség vagyok, kétkezi munkával töltöm napjaim. Ha ma még van is ami tartalom a múltból s

hajlandó vagyok is vele jót tenni, maholnap ennek vége. Egészen kicsöppenek középiskolából és egyetemből, az ellenem osztályharcot csináló, ő lesz a tanultabb, legföljebb ő taníthat engem. Ismét megrekedtünk. Az, hogyha majd én leszek felül - engedni fogom tanulni - nem megoldás. Mert Jézus jelen és nem jövő időben kívánja a jót tevést.

e. Mit tehetek, mit tehetnék ellenségeimért ...Benedicite..." Áldjátok átkozóitokat" (Lk 6,28). Az áldás annyi, mint adás méghozzá elsődlegesen sem nem testi és szellemi. Adnom kell ezt, amit semmiféle földi hatalom nem tud megadni. Nem, még azok sem, akik az élenjáró osztályba tartoznak. Adnom kell a végső és az embert egyedül beteljesíteni tudó jót: az örök életet, a sírral meg nem szűnő boldogságot! Ezt kell adnom? Jó. Majd imádkozom érte. Vigyázat! Persze, hogy imádkozol érte Jézus is mondja: et orate... és imádkozzatok gyalázóitekért. És! Előbb azonban benefacite! Jót tegyetek. Méghozzá benedicite. tehát természetfeletti jót. Az imádság mellé, elé kell valami tevés. valami akció. Valami természetfölötti célú, de természeti cselekvés, akció. Kétezer minden missziós tapasztalatának, ellenséged lelkiakata ismeretének felhasználásával a leghatásosabb, legcélravezetőbb módon tanúbizonyosságot kell tenned arról, hogy szereted őt s nincsen életednek nagyobb gondja, minthogy ő is mindenkit szeressen. Ezért viselsz el mindent, ami rajtad történik. Ezért nem gondolsz bosszúra, ezért imádkozol érte. Azért, hogy ő is megismerje azt a Jézust, aki neked erőt ad erre az emberfeletti szeretetre, mely nem ismeri még az ellenség gyűlöletét sem. Megismerje Őt, s megkapja Őt, s benne az örök életet, amely nélkül nem lehet soha boldog, Jót kell tenned. Tanúbizonyosságot kell tenned, hogy számodra az élet értelme és öröme, hogy egy szellemre segítsed az emberiséget. Az egészet. Barátaidat és ellenségeidet. Hogy te az életednél is jobban szereted az emberiséget, hogy mindent megtudsz tenni érte Tanúbizonyosságot kell tenned arról, hogy hajlandó vagy feláldozni az életed, hogy ő megismerje életedből és szávaiddból, mit tanított Jézus. Bizonyosságot, hogy hiszel Dávid Fiában, az örök életben, az Ő igazságában s abban, hogy az Ő golgotai útja számodra is az élet. S mindezt őerte, az ellenségért, hogy megtérjen és éljen.

7. Hogy fiai legyetek Atyátoknak

...a. Álljunk meg egy pillanatra! Mielőtt végleg belefulladás az erkölcsi sztratoszféra lélegzetelállító kódébe. Kinek szól ez az egész? Kitől kívánja mindezt Krisztus? Szentektől, hősoktól, misszionáriusoktól, papoktól, szerzetesektől, önkéntes többre vállalkozóktól, emberektől vagy emberfeletti

lényektől? Szabad emberektől? Olyanoktól, akik tehetik, amit akarnak? Kitől? Krisztus nem hagy kétséget. Nem választottakhoz beszél: "De nektek mondom, akik hallgattok: Szeressétek ellenségeiteket!"(Lk 6,27). Kik hallgatják? Azok az emberek, akik emberfeletti akarnak lenni, akik el akarnak jutni az atyai házba, akik az Isten fiai akarnak lenni: „imádkoztatok üldözőitekért és rágalmazóitekért, hogy fiai legyetek Atyátoknak, aki a Mennyekben vagyon..."(Mt 5,45). Aki tehát nem akar a Mennyei Atya fia lenni, aki beéri enélkül is, azaz azzal is, hogy elkárhozik - arra nézve, szubjektíve - nem kötelező. Aki azonban úgy gondolja, hogy az emberi boldogsághoz hozzátartozik a bűn nélkül, az Istenben élés, a Szentháromság életében való részesedés, arra nézve szubjektíve is, objektíve is kötelező. Feltétele az üdvösségnek ez az ellenségszeretet!" Szeressétek tehát ellenségeiteket. És nagy leszen a ti jutalmatok, és a Magasságbelinek fiai lesztek."(Lk 6,35). Furcsa egy állapot ez. Boldog csak a természetemmel ellenkező, tehát boldogságomat zavaró ellenségszeretet által lehetek. A boldogságom természetfeletti. Nincs módom természeti boldogságra. A természetfölötti boldogság elutasítása, egész személyiségem boldogtalanságát jelenti. Nemcsak a természetfeletti részem kárhozik el, az egész ember kerül megnevező kínba, ha nem vállalja a természetfeletti cél követelményeit. Egész emberi boldogságom megy tönkre már részben itt és teljesen a halál után, ha nem vagyok hajlandó vállalni a természetemet meghaladó, a természetemet, tehát a boldogságban szükségképpen zavaró, természetfeletti magatartást!

b. S ha valakinek még van kedve tovább kutakodni, megkérdezheti: miért éppen ez szükséges a boldogságomhoz? Miért van szükség éppen az ellenségszeretetre? Miért éppen ez a feltétele a boldogságomnak? Annyi minden más is lehetne feltétel, ha már mindenképpen természetemmel ellenkezőnek kell a feltételnek lennie? Erre is megadja Krisztus a feleletet: Ha fiai akartok lenni a mennyei Atyának, olyanokká kell lennetek, mint Ő Hogyan akarnátok enélkül fiai lennie? Házanépévé válni: Ha valakit befogadnak egy házba, annak alkalmazkodnia kell ama ház etikettjéhez. Az Isten házába, a Szentháromságba befogadtatásunknak, "fogadott fiúságunknak" (Gal 4,5) is ez a feltétele. A mennyei Atya pedig ellenségszerető: "Kegyess a hálátlanokhoz és gonoszokhoz!"(Lk 6,35). Nem tesz különbséget ember és ember között. Mindegyiket meghívta fiának. Mindegyiket szereti. Mindegyikért meghalt. Nem személyválogató: "Napját fölkelte a jókra és a gonoszokra s esőt ad az igazaknak és a hamisaknak"(Mt 5,45). Hiába indul el valaki az Isten ellen, az Isten nem lesz neki ellensége. Emberileg

gondolkodva az lenne a természetes, hogy az Isten onnan felülről elintézné azokat, akik bántani merészelik Isten Országának tagjait, építőit. Mi volna az Istennek elrothasztani az Isten ellenségeinek vetéseit esővel, elszáritani napsugárral elégetni minden raktárát tüzes mennykövel?! mi sem volna ennél könnyebb! És mégsem teszi! Nem, mert Ő kegyes a gonoszokhoz. Nem bántja azt, aki Őt bántja. Különös, az emberi természettel ellenkező az Ő természete. Ha imádja valaki Őt, ha káromolja, Ő azért csak segíti egyikét is, másikat is. Hogyan? Hisz neki mindegyikünk fia, Mindegyikért áldozta fel, adta oda, legkedvesebbjét, mindenét, természetes Fiát: Jézus Krisztust! Nem pusztítja őket, kegyes hozzájuk, hogy megismerjék Őt és megtérjenek hozzá az atyai házba és éljenek. Az Isten mindenkit szeret. Mindenkinnek oda akarja adni mindenét, a Házában való életet, Önmagát. Ellenségének is, mert őket is szereti. És ezt az isteni magatartást követeli meg tőlünk. És úgy adja meg nekünk a boldogságot itt és túl, ha ezzel azonosítjuk magunkat. A csak emberi ember szereti magát, családját, faját, nemzetét, osztályát. Az istentől akart Krisztust mintázó, az isteni ember szereti mindezeket és ezenfelül mindazokat, akik az előbbieket, az övéit, nem szeretik. Szereti nemcsak azokat, akik Őt szeretik, hanem azokat is, akik Őt nem szeretik. Ezt kívánja tőlünk Jézus emberboldogítási programja. Éles ellentétben mindenfajta természetes ideológiával szemben. "Mert, ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jutalmatok leszen? Nem ezt cselekszik-e a vámosok is És ha csak atyátok fiait köszöntitek, mi különöset műveltek? Nem ezt cselekszik-e a pogányok is?"(Mt 5,46-47). A vámosok, a pogányok magukat, övéiket, brancsukat szeretik. Családot, népet, osztályt. Jézus tovább megy. Azt kívánja mindenkit, az egész emberiséget szeressük. Nemcsak az osztályt, az osztályellenséget is.

...c. Nekünk lehetnek, vannak ellenségeink, de mi nem vagyunk ellenségei senkinek sem. A mintánk Jézus Krisztus. aki csúfos legmélyén, halálos gyötrelmének kínjába az Őt keresztre szegezőktől körülvéve, kifeszített, felszegezett, tehát minden további természeti akcióra képtelenné tett állapotában - az egyetlen, számára lehetséges akcióval, egy természetfölöttivel, az imádsággal - elkezd dolgozni az Őt keresztre juttatók, szegezők boldogságáért: "Atyám, bocsátsd meg nekik, mert nem tudják mit cselekesznek" (Lk 23,34). Bocsátsd meg nekik, azaz ne küldd őket kárhozatra! Hanem? Hanem megbocsátván vedd őket Magadhoz örök boldogságra. Fogadd fiaiddá, véren szerzett testvéreimmé őket. Ez a mi Istenünk stílusa! A mi mennyei Atyánk, az az Isten, akinek égi országában nagyobb öröm van egy megtérő bűnösön (Isten ellenségén) mint kilencvenkilenc igazon (Isten barátján

- Lk 18,7). Ebben az országban kiváltságuk van a messzebb szakadtaknak, akikért nagyobb áldozatot kell hozni, hogy boldogságra jussanak." Ha valakinek száz juha legyen és egy azok közül eltévedt, nem hagyja-e ott a kilencvenkilencet a hegyeken és megyen keresni azt, amelyik eltévedt, és ha szerencsésen megtalálja, bizony mondom nektek, jobban örül annak, mint a kilencvenkilencnek, mely el nem tévedt" (Mt 18,12-13). Ezért kedvesebb a tékozló fiú, mint az, aki annyi esztendőn keresztül szolgált és soha át nem hágt a parancsot. Kedvesebb, mert "meghalt és feltámadt" mert "elveszett és megtaláltatott" (Lk 15,52). A mi mennyei Atyánk mindannyiunk jóakarója, boldogítani kíván mindnyájunkat." Nem akarja, hogy elveszen akár csak egy is" (Mt 18,14). A Fiú hasonlóképpen. Ugyanezt a magatartást kívánja tőlünk is az Atya. a Fiú is. Boldogítani, üdvözíteni van itt, aki keresztyén Krisztust mintázza, aki az Atyához akar kerülni. Azért vagyunk itt, hogy el ne vesszen, akár csak egy is Se barátaink közül, se ellenségeink közül. S most már talán nagyon érthető, miért került a Hegyi Beszéd e szakaszának végére a még talán az eddigieknél is hallatlanabb követelmény: "Legyetek tehát tökéletesek, miként a ti mennyei atyátok tökéletes!"(Mt 5,48). Legyünk tökéletesek, mint emberek? vagy legyünk tökéletesek, mint az Isten, azaz legyünk olyanok, mint az Isten? Az utóbbit mondja Jézus: "Tökéletes lesz pedig mindenki, ha olyan, mint a mestere"(Lk 6,40). Miután megállapítja, hogy a mennyei Atya kegyes a hálátlanokhoz és gonoszokhoz, félreérthetetlenül kívánja ezt a tökéletességet tőlünk emberektől: "Legyetek tehát irgalmasok, mint a ti mennyei Atyátok is irgalmas"(Lk 6,36).

...d. Nem hiába Fogalmazta Jézus így: szeressétek ellenségeiteket. Az ellenségnek kiváltsága van. Hagyni kell, hogy gonoszat tegyen. Ellene nem szabad tennem. Sőt imádkoznom kell érte és jót kell neki tennem. Ha nem, hát a gonoszok sorsára jutok, Csak ha úgy teszek, akkor leszek fia az Atyának! Hol itt a határ? Van-e valami eddig és ne továbbja az ellenségszeretnek? Valamit talán csak számítok én is? Vagy teljes egészében végre kell hajtanom, ami mondatott pofonról, köntösről, kényszerítésről s a többiről? Meddig kell elmennem saját érdekeim feláldozásában? Mikor a Szentlélek Szent János szavával feleletet ad e kérdésre, hivatkozik arra, hogy az Isten a legnagyobb dolgot adja annak, akit szeret. Szeret totálisan, az ellenséget sem kihagyva életet- a szó teljes jelentésében: az emberi igények végső és tökéletes kielégülését: "Mi tudjuk, hogy a halálból átvittünk az életre, mivel szeretjük testvéreinket." Úgyannyira ezért a szeretet miatt, hogy aki nem szeret, nem úgy, mint az Isten, - az halálban marad. nem kapja meg az életet: „Aki nem szeret, halálban marad. „Halálban azért, mert,

ha valakit nem szeretek biztosan bántani fogom, ha utamba kerül. Ha kell, érdekeim úgy kívánják, akár meg is ölöm, hiszen nem szeretem. S így potenciálisan, végre nem hajtott, esetleg végig sem gondolt szándékom szerint, már is gyilkosa vagyok. Aki pedig gyilkos, gyilkosságban él, annak nem lehet része az Istenben, nem lehet eggyé azzal az Istennel, aki inkább legyilkolódik, semmint gyilkoljon. "Mindaz, aki gyűlöli testvérét, gyilkos. És ti tudjátok, hogy egy gyilkosnak nincs magában maradó örök élete."(1J 3,14-15). Az élet. az örök élet nagy ajándékára hivatkozva rajzolja meg Szent János az Isten szeretetének mibenlétét, hogy megismerve azt, a benne levő áldozat mélységét, fokát, mi is megtudhassuk, mennyi áldozatra vagyunk kötelezve, ha fiai akarunk lenni a mennyei Atyának!

e. Miben áll tehát az Isten szeretete? Annyit tudok rá válaszolni, amennyire megismerhettük ezt a szeretetet. "Abban ismertük meg az Isten szeretetét, hogy életét adta miértünk."(1J 3,16). Adta! Az Isten szeretete is adás, mint minden szeretet. Szeretem, tehát adok neki egy darab kenyeret. Szeretem, tehát adok neki tudományt. Szeretem, tehát életet adok neki stb. Az Isten örök életet ad nekünk, mert szeret. Ehhez azonban Krisztusnak oda kell adnia a maga ember alakjában való - életét. Mindenét. Mindenét, mert ezen túl semmi nincsen már. Nincsen nagyobb, amit még odaadhatna". Nagyobb szeretete senkinek sincs annál. mintha valaki életét adja barátaiért (Jn 15,15) Miértünk. Emberekért Mindegyikünkért. Barátaiért és ellenségeiért, minden emberért. Az emberiségért. Az Isten szeretete abban áll, hogy mindenét adta mindenkiért. Így ismertük meg. Így mutatta meg nekünk az Isten. És most jön Szent János "tehát-ja. Nyakunkba borítja a vizes lepedőt. A mi szeretetünk nem lehet más. Annak is olyannak kell lennie, mint az Isten szeretetének. Olyannak, ha fiai akarunk lenni a mennyei Atyának, ha házannépe akarunk lenni, ha be akarunk jutni a Szentháromság világába. "Tehát nekünk is kell életünket adnunk testvéreinkért."(1J 3,16). Nekünk is kell mindenünket adnunk. Mindenünket mindenkiért. Mert Krisztusban mindenki testvérünk lett. Barátaink és ellenségeink egyaránt. Betű szerint értette-és követelte-e Krisztus a balorcát, a palástot, a kétezer lépést? Szónoki nagyítást alkalmazott-e? Tanácsot adott? Nem, nem, nem! Parancsot adott és kicsinyített! Hogyan? Úgy, hogy a balorca, a palást, a kétezer lépés még nem a minden. Kevesebb a mindennél. Valami okból. Ízelítőt akart adni a Hegyi Beszéd-ben a mindenből. Gyengék voltak még a hallgatók a mindenhez. A pohárról, amelyet tanítványainak inniok kell (Mk 10,39) és a kezek kiterjesztéséről Péternek (Jn 21,18) majd csak később beszél. Ízelítők ezek abból a mindenből, amelyet az az Isten kíván meg tőlünk, aki előbb, mint mi - odaadta

értük mindenét. Kívánja, hogy odaad hassa nekünk a mi véges emberi mindenünkért cserébe, jutalmul a maga isteni végtelen mindenét, - önmagát.

f. Kétféle ideológia van tehát. Egy természetes és egy természetfeletti. A természetes tanítja a szeretetgyűlöletet. Kapitalizmus, szocializmus ezeknek nacionalista válfajai, mind ezt tanítják. Mindegyik az ellenség bántásán, az önvédelen alapszik. A természetfölötti a szeretetet tanítja. Az ellenség szeretésén, a másinak a védelmén alapszik. Mi lesz a sorsa ebben a világban annak az embernek, aki a másik védelmével foglalkozik? Ellenségének védelmével? Megmutatja Jézus. A Golgota. Aki ezt az ideológiát képviseli, kiszolgáltatja magát. Ahogyan kiszolgáltatta magát Jézus is.

8. Ne álljatok ellen a gonosznak

... a. Álljunk meg egy szóra. Az Úr Jézus biztosította az ellenállás jogát. Törvényszék elé kell vinni a bűnöst! Keményen meg kell büntetni! El kell égetni a szemétdombon! Méltók az ítéletre! Csak a bűnösökére? Akik fiai akarnak lenni az Istennek, nem ítéletnek? Nem lehetnek tagjai a bíróságnak? Ostobaság. Jézus nem akarta kivenni tanítványait a világból (Jn 17,15). Az igazságszolgáltatást nem kívánta a bűnözőkkel végeztetni, ámbar a világtörténelem nagy igazságszolgáltatásait nagyobbára nagy és még nagyobb bűnösök végzik. - Az Egyház még tovább ment. Elismeri a bűnös törvényszéken kívüli megbüntetését is. El, ha nincs mód törvényszék elé cipelni s feltétlenül meg kell akadályozni a rosszat. El, ha a törvényszék az igazságtalanság szolgálatába állította magát. Van jogos önvédelem az egyessel szemben is, az államhatalommal szemben is. Az ítélet alól nem lehet mentes senki. Az egyébként büntetlen maradó zsvány sem. Az alattvalók érdekei ellen cselekvő államhatalom. Van jogos ellenállás vele szemben is. Megfogalmazhatjuk tehát a Hegyi Beszéd tételét: Állj ellen a gonosznak! Hogy aztán pár verssel odébb olvassuk: "ne álljatok ellen a gonosznak!" Két homlokegyenest ellenkezni látszó - ellenkező felfogás Jézus szavaiban, egy beszéden belül? Állj ellen a gonosznak és ne állj ellene. Gondolom az a megoldás, hogy az ellen nem állás csak a ritka tökéletességű lelkek számára, az elit számára adott jótanács, norma túlteljesítés- szóba sem jöhet. Parancs ez mindenképpen. Jézus minden kor, nép, nem, lelkialkat számára ugyanazt az evangéliumot hirdette. Ugyanazt a hitet, ugyanazt a szeretetet, Ha valamit nem kívánt az üdvösséghez, csak tanácsolt, mint üdvösségre vezetőt, azt világosan megmondta. Pl. a szüzességet (Mt 19,12). Ha a kettő közül valamelyik kérdéses, csak az első

lehet. Megadta-e a jogot Krisztus az önvédelemre, a hatalomnak való ellenállásra? Az egyház tanítja. Tehát megadta. Áll tehát mind a két tétel. S ellene is mond egymásnak a két tétel - úgy, ahogy van. Az is szent igaz. Mi itt a megoldás?

...b. Csak egy lehet: Jézus élete. Hogyan tett ő? Nekünk is úgy kell. Jézus maga is ellenállt a gonosznak. Az Atyját sértő árusokat kötéllel kikergette a templomból (Jn 2,15). Mikor a főpap szolgája arcul ütötte őt, számonkérte tőle tettét: "Miért ütsz engem?" (Jn 18,23). Mikor el akarták fogni, meg akarták kövezni, le akarták taszítani a hegyről "átment közöttük" (Lk 4,30), "elrejtőzék" (Jn 8,50), "kiméne kezükből" (Jn 10,39) Jézus menekült tehát a gonosz elől. Hogyan? A fenti fogalmazások alapján úgy látszik nem egyszer csodás módon mentette meg életét. Volt úgy, hogy erő áradt ki belőle, amely bűvöletbe ejtette támadóit, úgy, hogy képtelenek voltak vele szemben gonosszá lenni, akármennyire is akartak volna: „Szerették volna tehát őt megfogni, de senki sem vetette rá a kezét, mert még nem jött el az ő órája" (Jn 7,30 és 44). Utoljára a Getszemáni kertben történt ez a bűvöletbeesés: "Amint tehát mondotta nekik: Én vagyok! - meghátrálnak és földre esének" (Jn 18,6). Jézus tehát ellenállt a gonosznak. Meneküléssel, bűvöletbe ejtéssel, rendkívüli, esetleg csodás módon. Csak a templom, Atyja háza megszenteltségellenítői ellen ragadott "fegyvert", de nem ölt, halált hozót. A maga vagy övéi védelmére még kötelet sem sodort. Mikor fegyvert akartak fogni az ő védelmében, hüvelyébe dugatja a kardot. A kard által okozott kárt helyreigazítja (Lk 22,51), pedig tudatában van igaz voltának, tudatában van jogának, hatalmának, hogy kivághatná magát a gonoszok közül: "Vagy azt hiszed, hogy nem kérhetem Atyámat és rögtön adna nekem többet tizenkét ezred agyálnál" (Mt 26,53). De nem él a jogával. Nem védi meg magát. Tudja, hogy abból, hogy ő igazságot szolgáltat - nem lesz boldogság, megváltás az emberiségnek. Nem is igen szereti ő az igazságszolgáltatásig juttatni a dolgokat. úgy szeretné, ha erre sor sem kerülne (Mt 5,25). Tudja azt is, hogy a fegyveres megtorlásokra, ha még annyira igazságszolgáltatások voltak is - a reváns, a bosszú erejében visszatorlások következnek, megállíthatatlan folyamatban. Ezért mondja Péternek: "Tedd vissza hüvelyébe kardodat, mert mindazok, akik fegyvert fognak, fegyver által vesznek el" (Mt 26,52). ...

c. Élhetne az ellenállás jogával. Ártatlant bánthanak. De nem él vele. Nem, mert hase est hora vestra "ez a ti órátok és a sötétség hatalmáé" (Lk 22,53). Eljött az óra. Az utolsó húsvét előtti sátoros ünnepen hiába akarták elfogni, senki se vetet reá kezét, mert még nem jött el az ő órája" (Jn 7,30) "Senki sem fogá meg őt (Jn 8,20)

Most azonban ezen a Getszemái kerti éjszakán megtörik a varázs, nincs többé menekülés, nincs többé elbűvölés, Jézus nem áll ellen a gonosznak. Nem tesz igazságot. Nem menti életét. Kezdi valósítani betű szerint a Hegyi Beszéd idevonatkozó szakaszát. Mikor találós játékba kezdenek vele, nem találja ki a mindentudó Isten, hogy ki ütötte meg őt. Hagyja, hogy jobb arca után, üssék a balt. A bal után, ismét a jobbat, ahogy csak kedvük tartja (Mt 26,67-68-68). A katonák királyosdi játéka alatt ugyanígy. Egy mozdulattal sem védekeznek. a durva bakatréfa ellen (Mt 27, 27-31). Nem védekezett akkor sem, amikor elvették ruháit, pedig mezítelenre fosztották. Akkor sem, amikor kényszerítették a keresztvívésre ezer és kétezer lépésen keresztül. Akkor sem, mikor egész Jeruzsálem csúfot űzött belőle. Nem védekezett, nem menekült, nem állt ellen. Nem, mert eljött asz óra, hogy megdicsőíttessék az Emberfia (Jn 12,23). Hogyan dicsőül meg? Az el nem menekülésben. Az ellen nem állásban. Az ellenségszeretletben. Ha eszébe is jut a menekülés gondolata: "Atyám, ments meg engem ettől az órától, eszébe jut a küldetése, az Atya vele való terve: "de hiszen ezért jöttem ez órára (Jn 12,27). Azért, hogy megtegye azt, amit megtett. Az ellen nem állást usque ad crucem, egészen a keresztthalálig. az órája. Az ellenállás és ellen nem állás az ő életében is feszülésben, küzdelemben áll szemben egymással (Jn 12,27). Mindkét magatartás jogos A két jogos és így önmagában tekintve erkölcsös magatartás küzdelme csúcsonyul a Getszemái kertben. A küzdelem az ellen nem állás győzelmével végződik. A győzelem oka a Fiat voluntas tua. Az Atya akarata győz az övé felett (Mt 26,42). Jézus meg akarja menteni az életét, de győz ezen az Atya őt halálba küldő akarata. Önmagában tekintve erkölcsös lett volna, hogy az ártatlan Jézus megmentse életét, de Jézusnak végig "kellett" szenvednie az ellen nem állás összes következményeit, be "kellett" mutatnia az ellenségszeretet életáldozatát. Csak "így" mehetett be dicsőségébe, csak így dicsőítette meg őt az Atya (Lk 24,26), aki mindent akaratának határozata szerint cselekszik (Ef 1,11). Miért e két "kellett", miért e két csak "így"? Azért, mert az Atya akarata, az emberiség üdvössége a Szentháromság örök terve szerint csak így volt lehetséges. Az Atya akarata pedig egyetlen és végső normája Jézus Krisztus cselekedeteinek. Az Atya akarata, ami az emberi üdvösséget szolgálja - erkölcsös. Ami annak ellenére van - önmagában akármennyire jogos és természetes volna - erkölcstelen. Jézus Krisztus akkor is, amikor kötélből ostort font és ütött, akkor is, amikor engedte, hogy üssék - az Atya akaratát teljesítette.

9. Ez a ti órátok...

a. S ezzel meg is kaptuk már a kulcsot kérdésünk megoldásához. Krisztus szavai és élete parancsolják, az ellenállást is, az ellen nem állást is. Ő maga is élt mind a kettővel. Mindig azzal, aminek órája volt. Mindig úgy, ahogy az

Isten akarata, Maga dicsőségét. világ üdvösségét szolgáló akarata megkívánta. S most következik a Szentjános-i "tehát": tehát nekünk is akkor kell élnünk az ellenállás jogával, amikor azt az Atya akarata úgy kívánja. S akkor kell vállalnunk az ellen nem állást, amikor az Atya ezt követeli tőlünk. Az Atya akarata - ennek emberi oldalát tekintve - az emberiség üdvössége. A mi ilyen vagy olyan magatartásunkat sem döntheti el más: itt és most mi szolgálja, mi viszi előbbre az emberiség üdvösségét. Ha a jogos ellenállás is előbbre viszi - erkölcsös a magatartásunk. Ha a jogos ellenállás nem viszi előbbre - és mégis élünk az ellenállással - erkölcstelen a magatartásunk.

b. Krisztus tudta pontosan, mikor mi az Atya akarata, mert egy volt az Atyával. Ha személyre különbözött is isteni természete egy volt az Atyával. Sőt a természeti azonosság következtében nem csak tudta az Atya akaratát, hanem akarta is. Az Atya nem akarhatott úgy, hogy a Fiú ne akarhatott volna, jóllehet a Fiúban levő emberi természet mást is felkínált választásra a két akaratot szabályos egységben hordozó Fiúnak. Mi emberek azonban nemcsak személy szerint különböznek az Atyától, hanem természetünk szerint is. A mi emberi természetünk kívánalmai nem egyszer teljes ellentéte az Atya természetéből folyó kívánalmainak. Hogyan tudhatnók, mit akar az Atya? S ha éppen meg is tudjuk mit akar - hogyan teljesítjük, ha ellenkezik természetünkkel. A kavics nem viselkedhetik muskátli módon. A muskátli nem viselkedhetik kutya módon. A kutya nem viselkedhetik ember módon. Az ember nem viselkedhetik Isten módon. Nem. Azt sem tudja hogyan kell a másiknak a módján. Ha tudná is, nem volna képesége hozzá. ... Hacsak...hacsak...magába nem veszi a fölötté levőnek természetét... Hacsak az ember magába nem veszi az Isten természetét...Úgyannyira, hogy egy lesz az Atyával, a fiúval, a Lélekkel. Egész különlegesen ezen fordul. Ezen az egyé levésén. Egyesülésén. Tudta ezt Krisztus. Ezért kéri az utolsó vacsorán főpapi imájában annyszor - Szent János szövege négyszer említi, hogy egygé legyen vele, az Atyával az emberiség: "hogyan egyek legyenek, mint mi egyek vagyunk, én öbennük, te meg énbennem"(Jn 17, 22-23), hogy ők is egyek legyenek bennünk."

...c. Egyé kell lennie az embernek Krisztussal a kegyelem, a Krisztus teste és vére vétele által. Az így módon belénk költöző isteni élet egyre mélyebb belénk, emberi személyiségembe gyökereztetése által. Egygé úgy ahogy Szent Pál egygé lett, aki Isten ajándékából annyira magába vette, ette ezt az isteni természetet, hogy elmondhatta: "Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem"(Gal 2,3) Tudott is azonosulni az Isten akaratával. Egy negyedszázadon keresztül ellenáll Menti sz életét városról városra s annyi magát mentes után mégis rászánja magát a végzetes jeruzsálemi útra. Rászánja magát, pedig - amint mondja Miletosban, a Szentlélek minden városban értésemre adja, hogy bilincsek és szorongatások várnak rá Jeruzsálemben". (Csel 20,25). Miért megy akkor? Miért nem menti életét? Miért rohan bele a biztos veszedelembé? Miért csinál úgy, mint Krisztus az utolsó húsvét előtt. Miért megy ellenségei elébe? Pál az a krisztusi, tehát ellenségeivel szemben védtelen ember? Ellenállhatatlan belső kényszerből, mely elnyomja benne életösztonét, emberi élni akarását, a szabadság szeretetét: „És íme most lélekben megkötvé megyek Jeruzsálembé... (Csel 20,22). Lélekben megkötvé, azaz az Isten akaratából engedelmessegre. Az, hogy Krisztus él benne, képessé teszi őt, az Isten akaratának megismerésére és teljesítésére.

d. Akiben él a Krisztus - ma is meg tudja mondani, mit akar, mit kíván tőle az Isten és engedelmeskedni is tud neki. Tudja és cselekszi Isten akaratát annyira amennyire él benne Krisztus. Az ilyen egyetemes, a hívek egészét érintő kérdésekben azonban nem is vagyunk a bennünk megszülető Lélekre hagyva. Szól az mindenki által hallhatóan, mindenki számára, az itt maradt Krisztus, az Egyház által. A Titokzatos, a második Krisztus az egyház látható feje szól a benne levő Lélek által és hosszú évek óta mindig egyet szól. Egyet és újra egyet. Azt, hogy semmit sem bízik a háborúban. Az Observatore Romano 1939 április 13-iki számában Della Tore ír erről, hogy a pápától a legtávolabb áll egy kapitalista kereszties hadjárat a bolsevizmus ellen. A bolsevizmus nemcsak hatalom, hanem eszme is. Az eszmét sohasem lehetett fegyverrel legyőzni. Ha ma ki is csavarjuk a hatalmat a kezéből, holnap újra támad, de még szélsőségesebb formában. A pápa nem remél megoldást az Istenben való hit, a kereszténység elvi ellenzői, akadályozói és a támadónak fegyveres legyőzésétől. E "kereszties hadjáratnak" egyik legfőbb rendezője kihallgatáson volt a pápánál. Azt a nyilatkozatot tette utána, hogy a pápa álláspontjának megértése meghaladja szellemi képességeit. A pápa álláspontja, annak az álláspontja, annak, Akinek ő látható képviselője. Jézusé, aki inkább elmege a halálba, de csak azt teszi, ami az emberiség,

üdvösségét szolgálja. Jöjjenek akármilyen bajok, veszedelmek Krisztusra, az Egyházra... Jöjjen vértanúság és katakombá-élet... Ha a fegyver nem tudja előbbre vinni az emberiség üdvösségét, nem lehet hozzányúlni. Nem szabad megbüntetni a bűnösöket. Hiába volna jogos- Krisztus erkölcsstennek minősíti.

e. A későbbi fejezetek dolga lesz, hogy a világ túljutott azon a stádiumon, hogy egy kapitalista győzelem rendet tudjon teremteni benne. Hogy ez a győzelem ne egy még szélsőségesebb és elkeseredettebb kísérletet szüljön a kialakuló rend ellen. Hogy a bajok nagyobbak, semhogy egy hatalmi alakulás összetörése megszüntetné azt. Ettől függetlenül, mióta az atomtitok megszünt titokká lenni, mióta mind a két fél birtokában van - a háború feltétlen erkölcsstenesség. Miért? Azért, mert a háború akkor sem lehetne többé igazságszolgáltatás, ha bármelyik félnek igaza volna. Miért? Mert az atomfegyver birtokában - vagy lehető birtokában megindul - vagy megindulhat egy olyan kétoldalú pusztítás, amely az emberiség vagy legalább is az európai ember és kultúra végső pusztulását eredményezi. Vagy megértünk rá? Mindegy. Jaj annak, aki által az értékpusztítás jön! Krisztus amúgy is nehezen állhat a fegyver mellé. Ma semmiképpen sem. Azok sem, akik az övéi. Más a feladatuk. Ezer év előtt Szent Istvánnak módjában volt törzsi seregével, német vasasaival egy bűnös életformát fenntartani akaró csoport felett igazságot tenni. S a bűnösök kemény megbüntetése után egy jobb, kevésbé bűnös és fejlettebb rendet teremteni. Ha ma élne és szent volna, látná, hogy nem lehet igazságot tenni S látná, hogy nincsenek együtt azok az erkölcsi erők. krisztusi erők, amelyek képesek volnának a mai nyugatinál jobb, kevésbé bűnös és fejlettebb rendet teremteni. Ma előtte is világos volna itt és most: Haec est hora vestra! Ez a ti órátok... És felvennie a keresztet...

10. Semmibe vett ideológia

a. Hát igen. Ez volna Jézus magatartása. A kereszténység ma és itt. A valóság pedig az, hogy semmiképpen sem óhajtván beletörödni ebbe a bolsevista világba, esténként odaülünk a rádióhoz, a napi egy-két órás esti szemináriumunk meghallgatására. Reggeltől-estig mérgeledünk, hogy a túlórák, kivonulások, szemináriumok s egyebek miatt nem jut időnk önmagunkra, ennek ellenére, amikor eljön az este alázatosan és engedelmesen hívó és reménykedő lélekkel fogunk hozzá a kapitalista ellenszemináriumon való részvételhez. S nem lévén elég az idő-munka s egyebek felajánlása reggeltől-estig, még az éjszakából is felajánlunk egy-két órát, de ezt már - Trumannak-Pedig csaknem mindig csalódottan csavarjuk le a gombot. Csalódottan, mert nem

hallottunk "semmit". Ha reggel megkérdezzük egy ilyen éjszakai felajánlót: Nos mit mondott az este a rádió - bosszús "semmit" a felelet. De hiába, olyan ez, mint a bűvölet. Ha jön az este, újból kattant a gomb. S újból megszólal Amerika hangja. Mert hátha mond már "valamit" De nem. Nincs változás Most már ötödik vagy hatodik éve mondja a semmit. Munkába menet aztán vagy vasárnap betérünk a templomba. Odaállunk az Úristen elé s elpanaszoljuk sok-sok bajunkat, szenvedéseinket, üldöztetéseinket. S elmondjuk, lássa be már, hogy ami sok, az sok, hogy egyre elviselhetlenebb a szenvedésünk. Könyörüljön meg már rajtunk és történjék már "valami". S egy kissé megvigasztalódva kimegyünk az utcára, s ha találkozunk szenvedésünk egyik vagy másik társával közlünk egy-egy "jó hírt". Ezt hallottam, azt hallottam. Esetleg egy újabb dátumot. Ki tudja - hányadikat. Véleményünket arról, hogy tavaszra vagy ősre kell feltétlenül valaminek történnie mert. így nem maradhat. S ha pappal találkozunk, biztosítjuk, hogy még hiszünk. Hiszünk Istenben. Hisszük, hogy nem hagy el bennünket, azaz hamarosan feltétlenül fog már történni "valami"

b. Mi ez a valami? Az a valami, amiben hiszünk? Ez a valami, amiben reménykedünk. Ez a valami, amit napi több óra oda áldozásával szeretünk? Mi az a boldogság, új föld és új ég, amit a természetfeletti erényekkel magunkhoz akarunk ölelni? A Szentlélek új kiáradása? Ó, nem! Mindenki tudja mi ez a valami! Hogy az oroszok kimenjenek, az amerikaiak pedig bejöjjenek! Nem volna semmi hiba, ha mindössze egy kísétálásról, meg egy besétálásról volna szó. azt azonban hat elemivel is kell tudni, hogy vérrel szerzett területeket, csak úgy szíves szóra, különösképpen pedig halálos ellenségnek - halálos ellenség - átadni nem szokott. Mi is tudjuk, hogy vér nélkül nem lehetséges ez a sétálás. Biztos, hogy szívesebben vennők, ha haza tudnák őket parancsolni és minden vérontás nélkül itt hagynának bennünket. Igen ám, csak hogy ez az erős parancsoló - úgy látszik - nincs. Szép szerével nem megy. Hát, ha nem - mi igazán nem tehetünk róla - akármennyire is sajnáljuk, jöjjön az atombomba. Az a "valami", amit áhítattal figyelünk esténként, s ami templomba menet is ott van lelkünk mélyén - ha nem is igen merjük. így megfogalmazni- ez. Az, hogy hulljon már az atombomba! Igaz, hogy belepusztulhat egy pár millió ember. Lehet, hogy azok távol vannak Krisztustól, kegyelem nélkül élnek. Bizonytalan az üdvösségük. Mindegy. Pusztuljanak. Inkább ők, mint én és az enyéim! Mondatott a régieknek: Szeresd felebarátodat és gyűlöld... nem kell folytatni. Kikötöttünk, megérkeztünk.

c. Leszállhatunk az erkölcsi lóról. Kezet foghatunk a bolsevistákkal. - Mi is boldogítani akarunk valakiket. - Mi is szeretni akarunk valakiket. Mi is jót akarunk - valakiknek. Akárcsak ők. S félreállítjuk, elpusztítjuk, kiirtjuk mindazokat, akik bennünket zavarnak magunk és mieink szeretésében, boldogítani akarásában. Ellenségeinket ellenségnek tekintjük. Aszerint bánunk velük. Akárcsak ők. Valakiket szeretünk, valakiket gyűlölünk. Közös talajra jutottunk. Befutottunk a természetes, értelmes, racionális világba. Mi különbség van köztünk. Köztünk, templomba járó, magunkat Krisztusról elnevező "keresztények" és az Istent megtagadó, Krisztust el nem ismerő istentelen bolsevisták között?

...d. Szeretünk mi is, gyűlölünk mi is. De azért valami különbség mégis csak van közöttünk. Csak másképpen szeretünk mi, mint ők. Másképpen is gyűlölünk. Csak nem hozható azért a magatartásunk teljesen egy kalap alá az övékkel?! Valóban, nem. Nézzük előbb a szeretetünket. Mindenekelőtt szűkebb, mint a bolsevistáké? Hogyan? Hiszen ők csak egy osztályt szeretnek!! Igen, de azt szeretik az egész világon. Mi elvben az emberiséget, gyakorlatban azonban nem jutottunk túl máig sem a nacionalizmuson. Még papjainkban sem. Szatmári községeinkben a német pap, az oláh nyelvű s a magyar nyelvű görög szertartású pap külön világot, nem egyszer ellenséges világot jelentettek egymás számára - pedig mindannyian katolikusok lettek volna. A tót nemzetiségű pap legfőbb ambícióját magyar hívei eltótosításában látta, a magyar pap pedig a tót hívek elmagyarításában. A kereszténységen belül mondatott ki kétezer esztendővel ezelőtt már, hogy "nincs többé zsidó, sem görög" (Gal 3,28), de a fiatal bolsevizmus ebből hasonlíthatatlanul többet valósít meg, mint mi. Gondoljunk 1945 előtti hazai katolikus nevelésünkre. Bélyeg és sztaniolgyűjtésen kívül mi beszélt a katolikus ifjúságnak arról, hogy testvére az egész világ s akár életét is kell adnia értük? Életszínvonalukért, szellemi fejlődésükért, természetfölötti életükért, földi és örök boldogságukért?! Magyarok voltunk. S iskoláink hazafias szellemben nevelték a rábízott ifjúságot.

e. Jó! Mi szerettük a magyarokat. Hogyan? A szociális enciklikák világos utat jelöltek. Megmondták, hogyan kell szeretni az embert, a honfitársat. Eszünkbe idézték Szent János világos szavát: "Aki bírja a világ javait és szűkölködni látja testvérét és elzárja előle szívét, hogyan marad meg abban az Isten szeretete?" (1J 3,17). Hogyan van annak köze az Istenhez? Sehogy. - A századforduló leverte lázadásai az első világháború végi forradalom a század második negyedének mélyén szociális lelkiismeretű irodalom - mind

figyelmeztethetett arra a letagadhatatlan tényre, hogy valamit tenni kell. Megmerevedett a társadalmi szerkezetünk. Alig volt lehetőség az alul levők felfejlődésére. Egy szűk vezető réteg és egy szélesebb középosztály lefölözte a nemzeti jövedelmet, kisajátította a termelőeszközöket, az iskolát s a nemzet vezetését, a hatalmat. Bíróság elé került a Néma forradalom szerzője. Oda, mert elmondta, hogy társadalmunk egyharmada nemzet alatti életet él, reménytelen, hogy méltó részese legyen a nemzeti kenyernek, iskolának és hatalomnak. Nem lázad többé. Nem, mert mindig leverték. Átcsapott akarva, nem akarva a néma forradalomba: a kivándorlás, a testi halál: egyke s az élet semmire értékelése, szekta útján megy kifelé már az életből. A szociális enciklikák követelményeit nemhogy megvalósították volna - ismerni is alig ismertük. A katolikus középiskolákban a krisztusi szeretet a 20.századi korszerű megvalósításáról nem tanítottunk. Növendékeink ezeket az eszméket meg sem ismerték. Öt-hat éves papképzésünkben nem- vagy alig volt szerepe még az alapelvek megtanításának is. A magyar társadalmi valóságra való alkalmazása szóba sem került. Középiskolásaink, katolikus egyetemi hallgatónk, kispapjaink máshonnan vettek tudomást a kérdésekről. Különböző fajú és nemzeti szocializmusokat ismertek meg, azokért lelkesedtek, míg a fenti enciklikák porosan heverték a kereskedések polcain.

f. Miben állt akkor a mi szeretetünk a magyarok iránt? Hogyan szerettünk? Úgy, hogy azonosodtunk a fennálló társadalmi rend hivatalos nacionalista ideológiájával. Miben állt ez? Abban, hogy a szociális kérdést bolygatni hazafiatlanság, felelőtlenség a nemzettel szemben. Három millió magyar koldusról beszélni nemzetgyalázás, bűn a haza ellen. Hiszen úgyszólván annyira rosszat mondanak rólunk az utódállamok. A szociális kérdés feszegetése izgatás. Ez pedig gyöngíti a nemzet erejét, egységét. Pedig erre nagy szükség van. Enélkül nem lehet visszaszerezni Nagy-Magyarországot. Nagy-Magyarországot visszaszerezni - ez volt a katolikus iskolák nevelésének is nagy központi gondolata. Visszaállítani azt a társadalmi rendet, amely nálunk megmaradt a múltból, az utódállamokban, melyek már rég túljutottak rajta. Elhelyezni ezáltal a csonka-ország intelligencia-feleslegét. Odarakni állástalan úri világunkat a nemzetiségi vidékek hivatalaiba. A szentistváni állameszme jegyében. Kultúrfölényének igazolására. Történelmi hivatásunk jogán. Még egy sereg címszó ürügyén hazafias köntösben rögzíteni egy olyan világot, amelyben fuldokolt nemcsak az alul levő hárommillió, de fuldokolt a szolid struktúra hiányában az egyre inkább állástalanná vált vezetőréteg is. Elfogadtunk, támogattunk, haszonélvezetünk egy olyan

világot, amelynek kisebb gondja is nagyobb volt, mint a krisztusi szeretet társadalmi követelményeit meglátni és végrehajtani.

g. Méréget csinálhatunk. A bolsevista szeretet következetes, határtalan és véráldozatos. A mi szeretetünk következetlen, szűk és áldozatot nem ismerő. Következetlen! Erős, hatalmas nemzetet akartunk. Ezt mondtuk. Tetteinkkel pedig megcsúfoltuk. Nem engedjük megszületni gyermekeinket, proletár-sorsban hagyunk milliókat. Szűk. Nemhogy az emberiség nem fér bele - egy nemzet sem. Annak csak bizonyos osztályai, felüllevő rétege. Áldozatot nem ismerő: A hazaszeretet nem került semmibe Csak szónoklatokat kellett mondani, cikkeket kellett írni "elszakított véreink" szenvedéséről. Társadalmi harcot vívni és kockáztatni a szegényekért, gyermekeim a világra jönni engedni és kockáztatni így az életszínvonalam - nem kellett. Micsoda erőtlenség, langymeleg, halálraítélt bajmoldás volt ez a bolsevisták hat világrészt átölelő semmi áldozatot nem sajnáló, hajthatatlan következetességű szeretetéhez képest!

h. Igaz, gyűlölni sem tudunk úgy, mint ők. Gyűlöletünk éppen olyan erőtlenség, langymeleg, mint a szeretetünk. A bolsevista nem nyugszik, míg egy kapitalista is él. Nincs áldozat, amit sajnálna kemény és véres felszámolásukért. A mi gyűlöletünk sokkal szelídebb. Ugyan ki kockáztatná életét, hogy felszabadítsa a két országgal odébb levőket? Ki gondol közülünk azok szenvedésére? Csak mi szabaduljunk meg. Bánjuk is mi, hogy az, aki minket bántott, hogyan bánt másokat. Fusson, mi ugyan nem keressük halálra, ha eloldalgott a portánkról. Mi nem gyűlölünk perzselően. Nem, mert nem is szeretünk forrón. Ők forrón gyűlölnek, mert forrón szeretnek. Mi langyosan gyűlölünk. Nem mert különbek vagyunk. Ellenkezőleg, mert üresebbek vagyunk náluk.

...i. A bolsevizmus átöleli szeretet-gyűlöletével az egész világot. Nemcsak papiroson. A valóságban. Ki tudja kényszeríteni a világ minden proletárját egyre szorosabbra fonó átölelését. Meg tudja követelni a mindent adást, a munka és a vér áldozatát. Mit akar vele szemben az a kereszténységet emlegető, de vérszegény, pár millióban gondolkodó, végig nem gondolt, áldozatot nem ismerő önzés? A bolsevizmus világot roppantó erejével szemben mit akar ez az 1945 előtti múltból itt maradt önmagunk s az ennek szellemével hajszalra megegyező egész polgári világ? A bolsevizmus végrehajtott ideológiájával szemben lehet-e szava, mindenkitől semmibe vett keresztény ideológiának? Érdemes-e még szóra nyitni a száját annak a küldetésstudat nélküli, zagyva, áldozat elől

menekülő Krisztus nevét gyalázatosan magára cibáló - polgári önzésnek?

(folytatjuk)

DAVID FLUSSER

A SZERETET AZ ÓKORI ZSIDÓSÁG ÉS JÉZUS SZERINT

Jézus igehirdetésének alaptétele nem magának a zsidó törvénynek a kritikájából indul ki, hanem a törvénnyel való bánásmód bizonyos fajtájára vonatkozik ez a kritika. Ebben Jézus kapcsolódni tudott egy már meglévő kritikához. Áttörésre a szeretet radikalizált parancsában kerül sor, egy új erkölcsi alapbeállítottságra történő felhívásban és a „Mennyek királyságának” („Isten országának”) eszméjében.

Mintegy 175 évvel Jézus születése előtt egy görög nevű zsidó írástudó, a Szohóból származó Antigonosz azt szokta mondani: „Ne legyetek olyanok, mint azok a rabszolgák, akik azért szolgálják urukat, hogy jutalmat kapjanak, hanem legyetek olyan rabszolgák, akik nem azért szolgálják urukat, hogy jutalmat kapjanak – és a Menny félelme legyen rajtatok!” Ez a mondás jellemző arra a szellemi és erkölcsi atmoszféraváltozásra, amely a héber Biblia keletkezésének kora óta végbement a zsidóságban. S e mondás egyúttal kifejeződése a zsidóság új, mélyebb érzékének, amely fontos előfeltétele volt Jézus üzenetének.

Izrael vallása az egy, igazságos Istent hirdeti: az ő képpromboló kizárólagossága a maga hajlíthatatlan erkölcsi akaratával kapcsolódik össze. Az az igazságosság, amelyről a héber Biblia kánoni iratai beszélnek, egy új törvényben és egy új, igazságos társadalmi rendben akar megvalósulni. Isten igazságossága egyúttal az ő irgalmassága: különösen a szegényekkel és az elnyomottakkal törődik, mert nem az emberek külső erejét és hatalmát keresi, hanem az istenfélelmet. A zsidó vallás erkölcsi vallás, amelyben az igazságosság elve áll a középpontban. Ettől nyeri súlyát az emberek besorolása igazakra és bűnösökre. Az a felfogás, hogy Isten az igazakat megjutalmazza, a gonoszokat pedig megbünteti, az imént említett besorolás igazságának igazolása. Mert másképp hogyan is érvényesülhetne a világban Isten igazságossága?

Am az ember sorsa többnyire nem felel meg a maga erkölcsi törekvésének, és nyilvánvaló, hogy nagyon gyakran nem a vétkességet büntetik, és nem a jószágot jutalmazzák: az igaz embernek gyakran rossz sora van, a gonosztevőnek pedig jól megy. Tehát könnyen észre lehet venni, hogy itt valami nem stimmel, de még soha egyetlen vallásnak és egyetlen etikának sem sikerült megoldania a rossz problémáját. A héber Bibliában Jób könyve van az igaz ember keserű sorsának szentelve, de a Kelet pogány bölcsességi irodalma is jól ismeri ezt a felkiáltást: „Szerencsés

ösvényen vándorolnak, akik semmilyen istent nem keresnek, és szegények és gyengék lesznek azok, akik jámborul valamelyik istennőhöz imádkoznak.”

Azonban mégsem ez a kérdésfelvetés volt az, ami azt a fordulatot okozta, amely aztán Jézus erkölcsi felszólító módjához vezetett. Amint az imént mondtuk, az élet maga cáfolja újból és újból azt az erkölcsi-vallási alapelvet, amely szerint az igaz ember boldogul, a gonosztevő pedig rossz véget ér. De az ókori zsidó számára fölvetődött még egy másik kérdés is, az, hogy egyáltalán stimmel-e az emberek problémátlan felosztása igazakra és bűnösökre. Hiszen tudjuk, hogy senki sem tökéletesen igaz ember vagy tökéletesen gazember, mert a jó és a rossz ösztön mindenkinek a szívében küzd egymással. Az is kérdés, hogy hol kell meghúzni Isten irgalmasságának és az ember iránti szeretetének határait. És még ha az igaz ember megjutalmazása és a bűnös megbüntetése valóban problémátlan lenne is, valóban erkölcsös cselekvésmód lenne-e, ha az ember csak azért végezne jótetteket, mivel tudja, hogy ez kifizetődik számára? Már a Szohóból való Antigonosz is úgy vélte, hogy ez csak egy alacsony szintű rabszolgaerkölcs lenne: az ember viselkedjék erkölcsösen, és ugyanakkor kapcsoljon ki minden gondolatot arra a fizetségre vonatkozóan, amelyet majd biztosan megkap.

Mivel az ókori zsidók felismerték, hogy az emberiséget nem lehet élesen felosztani igazakra és bűnösökre – ahogyan a biblikus vallásosság régi korában –, gyakorlatilag az is lehetetlenné vált, hogy a jókat szeressék és a bűnösöket gyűlöljék. És mivel ezenkívül nehézzé vált tudni, meddig is terjed Isten szeretete és irgalmassága, ezért sokan arra következtettek, hogy azért kell szeretetet és irgalmasságot kell gyakorolnunk felebarátaink iránt, mert ezáltal Istent utánozzuk. Lukács (6,36) ezt a mondást adta Jézus szájába: *Legyetek olyan irgalmasok, amilyen irgalmas a ti Atyátok!* Ez egy régi rabbinikus mondás. Lk 6,36 a Mt 5,48-nak a párhuzama: *Legyetek tehát olyan tökéletesek, amilyen tökéletes a ti mennyei Atyátok!* Ez a mondás a végkövetkeztetés egy rövid tanító prédikációból, amelyben Jézus azt tanítja, hogy Isten szeretete minden emberre vonatkozik, beállítottságuktól és viselkedésüktől függetlenül: *Mert ő fölkelte napját rosszakra és jókra, és esőt ad igazaknak és igaztalanoknak* (Mt 5,45).

Abbahu rabbi azt mondta: „Az a nap, amelyen esik az eső, nagyobb a feltámadás napjánál. Mert az utóbbiból csak a jámbor emberek számára származik valami, az előbbi viszont egyformán javára van a jámboroknak és a bűnösöknek.” Abbahu rabbi a Kr. u. 2. században élt, kortársa volt Órigenésznek. De létezik egy hasonló mondás Jézus korából is.

Azokban a körökben, amelyekben akkoriban különösen kifejlődött az új zsidó érzület, az Istennel való kiengesztelődés előfeltételének tartották a felebarát iránti szeretetteljes viselkedést. „Egy embernek a felebarátjával szembeni kihágásait nem

békélteti meg az Engesztelés Napja addig, amíg ő ki nem engeszteli felebarátját.” Ezt mondta egy rabbi néhány évtizeddel Jézus után. Jézus pedig azt mondta: *Ha megbocsátjátok az embereknek a bűneiket, akkor mennyei Atyátok is megbocsát majd nektek. Ha azonban nem bocsátotok meg az embereknek, akkor a ti Atyátok sem fogja megbocsátani a bűneiteket* (Mt 6,14-15).

Az új zsidó etika legrégebbi bizonyítéka Sirák 27,30-28,7; a szerző, Jesua ben Szira (a magyar szóhasználatban „Sirák fia”) Kr. e. 185 körül írta művét!

„A düh és a harag egyaránt utálatos, csak az ragaszkodik hozzá, aki bűnös.

Bocsáss meg a másik embernek, ha vétett, imádkozz, és neked is megbocsátják a vételkedet.

Aki más emberre konokul haragszik, hogyan keres magának gyógyulást Istennél?

Aki nem könyörül meg az embertársán, a saját bűneiért hogyan imádkozik?

Jóllehet csak ember, kitart a haragban – hát az ő bűneiért ki ad elégtételt?

Gondolj a végső dolgokra, hagyj a gyűlölködést, gondolj halálodra, és tartsd meg a parancsokat!

Gondolj a parancsokra, ne gyűlölj embertársadat, gondolj az Istennel kötött szövetségre, és nézd el a sértést!”

Az a gondolat, hogy az embernek előbb ki kell engesztelődnie testvérével, mielőtt önmagáért imádkozik, ben Sziránál összekapcsolódik a régi jutalmazási felfogás akkoriban jellemző megváltozásával. A régi kiegyenlítő igazságosság, amely szerint az igaz ember az igaz voltának mértéke szerint jutalomban részesül, a bűnös pedig a bűnei mértékében büntetést kap, akkoriban sokakat rossz érzéssel töltött el, és ezért most úgy vélték: Ha szereted a felebarátodat, akkor Isten jókkal fog megjutalmazni, ha azonban gyűlölöd a felebarátodat, akkor Isten rosszal fog fizetni érte. *„Ne ítélkezzetek, hogy Isten se ítélkezzék rajtatok! Ne ítéljétek el senkit, hogy Isten se ítéljen el titeket! Mentsetek fel másokat, akkor Isten is fel fog menteni titeket! Adjatok, akkor Isten is adni fog nektek: helyénvaló, megnyomott, megrázott, túlradó mértékkel mér majd öletekbe, mert amilyen mértékkel mérték, olyan mértékkel mér majd vissza nektek Isten is!”* (Lk 6,37-38)

Jézus mondásának a kezdete emlékeztet a híres Hillel rabbi szavára; ő már Jézus előtt azt mondta: „Ne ítélj meg a felebarátodat, amíg nem kerültél a helyébe!” Az „Amilyen mértékkel mérték, olyannal mérnek majd nektek is” mondat akkoriban közmondásos volt a zsidóságban. Jézus Lukácsnál található mondásának fontos párhuzama van abban a mondásban, amelyet Római Kelemen őrzött meg számunkra a levelében (Kr. u. 96 körül): *Legyetek irgalmasok, hogy irgalomra találjatok; bocsássatok meg, hogy bocsánatot nyerjétek! Ahogyan cselekedtek, úgy fognak vetek cselekedni; ahogyan adtok úgy fognak nektek adni;*

ahogyan ítélték, úgy leszte megítélve; ahogyan teszte jót, úgy teszte majd jót veletek. Ugyanazzal a mértékkal mérnek majd nektek, amilyen mértékkal ti mérték (1Kelemen 13,2). A mondás az ösgyülekezettől származik, de talán magától Jézustól (ezt mutatják a semitizmusai).

Azok a motívumok, amelyekben a zsidóság új érzeke akkoriban kifejeződött, szilárdan összefonódtak egymással, és e motívumok révén Jézus sok mondása is összekapcsolódott egymással, illetve számos zsidó mondással. Így azt olvassuk Kelemennél a Jézusnak tulajdonított mondásban: „Ahogyan cselekedtek, úgy fognak vetek cselekedni”, ami azt jelenti: ahogyan cselekedtek a felebarátokkal, úgy tesz majd veletek Isten. Ez egy Jézus által is idézett, igen érdekes változata az ún. arany szabálynak: *Mindazt, amit akartok, hogy az emberek tegyenek veletek, tegyétek ti is velük; mert ez a törvény és a próféták* (Mt 7,12). Az arany szabály mint erkölcsi felszólítás sok népnél előfordul, a zsidóságban már Jézus előtt ama törvény summájának tekintették, amelyet Mózes a Sínai-hegyen kapott Istentől a nép számára. Már Hillel azt mondta: „Ami kellemetlen számodra, azt ne tedd a felebarátodnak; ebben áll az egész törvény, minden egyéb csak magyarázat.” Ezt az alapelvet valószínűleg így is értették az akkori zsidóságban: Isten ugyanazzal a mértékkal mér, amellyel te mérsz a felebarátodnak. Ebből következik: „Ahogyan egy ember a saját lelke számára kér Istentől, úgy tegyen minden élő lélek számára.”

Mind Jézus, mind pedig korábban már Hillel is Mózes törvényének összefoglalását látta az „arany szabályban”. Ez érthető lesz, ha megfontoljuk, hogy a „Szeresd felebarátodat mint önmagadat” bibliai igéjét (3Móz 19,18) Jézus és egyébként a zsidóság is a Törvény egyik nagy főszabályának tartotta. Az imént említett bibliai ige egy régi arám fordításban így hangzik: „Szeresd felebarátodat, mert ami neked kellemetlen, ne tedd neki!” [*furcsa a „mert”, de ez van a szövegben – a ford.*] Ebben a körülíró fordításban a negatívan stilizált „arany szabály” helyettesíti a „mint önmagadat” szófordulatot. Tehát a „Szeresd felebarátodat” szavakat pozitív parancsként értelmezték, a „mint önmagadat” szavakat pedig hozzá tartozó, negatív parancsként: Ne kezeld gyűlölettel a felebarátodat, mivel te sem akard, hogy ő így kezeljen téged! Így tudtuk a zsidó párhuzamok alapján meglátni, hogy az „arany szabály” (Mt 7,12) és a felebaráti szeretet parancsa (Mt 22,39) még Jézus tanításán belül is rokona egymásnak.

De a felebaráti szeretet akkoriban oly fontos bibliai parancsán belül álló „mint önmagadat” szófordulatnak létezett még egy másik magyarázata is. Ezt a szófordulatot a héberben lehet úgy is érteni, hogy *„mint te magad”*, és ekkor a felebaráti szeretet parancsa így hangzana: „Szeresd felebarátodat, mert ő olyan, mint te magad [vagy]!” Ezt az értelmezést már Sirák fia is ismeri: könyvében azt kívánja meg, hogy bocsássuk meg felebarátunk helytelen viselkedését, mert bűn az,

ha valakiben nincs irgalmasság „egy olyan ember iránt, mint ő maga” (Sir 28,3-5). És Hanina rabbi, aki megközelítőleg egy nemzedékkal Jézus után élt, kifejezetten azt mondta a felebaráti szeretet parancsáról: „Olyan mondás, amelyen az egész világ függ, nagy fogadalom a Sínai-hegyről: Ha gyűlölöd felebarátodat, akinek a tettei persze gonoszak, mint a magadéi, akkor Én, az Úr bíróként meg foglak büntetni; és ha szereted a felebarátodat, akinek a tettei persze jók, mint a magadéi, akkor Én, az Úr hűséges leszek, és megkönyörülök rajtad.” Az embernek a felebarátjához fűződő viszonyát tehát annak a ténynek kell meghatároznia, hogy annak jó és rossz tulajdonságaiban is szolidáris vele. Ez nincs messze Jézus szeretetparancsától, de Jézus még tovább ment, és a felebaráti szeretet ókori zsidó parancsának az utolsó korlátját is lerombolta. Hanina rabbi úgy vélte, szeretnünk kell az igaz embert és nem szabad gyűlölölnünk a bűnöst, Jézus azonban azt mondta: *Én azonban azt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért* (Mt 5,44)!

Noha látni fogjuk, hogy akkoriban a félesszénus körök más előfeltevésekből kiindulva hasonló következtetésekre jutottak, és hogy Jézus erkölcsi tanítását ezek a körök is befolyásolták, de a befolyások itt nem magyaráznak meg mindent: ő, aki *a vámosok és bűnösök barátja* lett, érezte, hogy *Izrael házának elveszett juhaihoz lett küldve*. Jézus szeretetteljes odafordulása éppen a bűnösökhöz, mélységesen összekötődik üzenete értelmével. És ennek az üzenetnek a hirdetése meghatározza Jézus egész életét, egészen kereszthaláláig. Az ellenségszeretet parancsa olyannyira Jézus tulajdona, hogy az Újszövetségben csak az ő szájából halljuk; egyébként csak azt olvassuk, hogy kölcsönösen szeretnünk kell egymást, és áldást kell mondanunk üldözőinkre. Nyilvánvalóan senki számára sem volt könnyű akkor sem, hogy fölemelkedjék Jézus követelményének magaslatára.

Jézus a felebaráti szeretet bibliai parancsát említette meg, amikor megmagyarázta, miben áll Mózes törvényének összefoglalása: *Szeresd az Urat, a te Istenedet egész szíveddel, egész lélekeddel, [teljes érzelmeiddel] és minden erőddel* (5Móz 6,5)! És a másik ez: *Szeresd felebarátodat, mint önmagadat* (3Móz 19,18)! És ezekkel a szavakkal fejezi be: *Ezen a két főszabályon függ az egész törvény* (Mt 22,35-40).

Jézus itt egy szóban áthagyományozott mondást tanított, mivel az számára fontosnak tűnt az üzenete szempontjából. Különben is ez volt a szabály: gyakran csak átvette egy írástudó kijelentését, például: „Egy írástudó hasonlít egy földbirtokoshoz, aki régít és újat vesz elő raktárából” (Mt 13,52). A szeretet kettős parancsáról szóló mondás tehát nyilvánvalóan létezett már Jézus előtt. ... Jézus első főszabálya pedig, nevezetesen az Isten iránti szeretet a kortársi farizeizmus szellemének felel meg. A farizeusok hét fajtájának listáján végén, amint már említettünk, két pozitív csoport van megnevezve: az istenfélelem

farizeusa, mint Jób, és az istenszeretet farizeusa, mint Ábrahám. A rabbinikus források, amelyek összehasonlítják az istenfélelmet és az Isten iránti szeretetet, magasan az istenfélelem fölé állítják az Isten iránti szeretetet, mert az új zsidó érzéknek az felel meg, hogy inkább feltétlen szeretetből kell szolgálni Istennek, mint a büntetéstől való félelemből.

Tehát megmutatkozik, hogy a szeretet kettős parancsa az ókori zsidóságban Jézus előtt és Jézus mellett is főnállt (ld. Jubileumok könyve, 36. f.). Az, hogy nem maradt fenn a hozzánk eljutott rabbinikus forrásokban is, valószínűleg a véletlenül nyugszik, ugyanis Márknál (12,28-34) és Lukácsnál (10,25-28) is azt látjuk, hogy a „nagy parancsot” illetően Jézus összhangban volt az írástudókkal.

Mindenesetre az ilyen mondásoknak, mint a „nagy parancsról” szóló, jelentős szerepük van Jézus ígéhirdetésének egészében. Jóllehet az ókori zsidó irodalomból könnyen össze lehetne állítani egy egész evangéliumot anélkül, hogy abban akár egyetlen mondás is Jézusra lenne visszavezetve, de ezt csak azért lehetne megtenni, mivel ténylegesen birtokoljuk az evangéliumokat.

Hasonló érvényes a Hegyi beszédnek azon részére, amelyben Jézus a Mózes törvényéhez való személyes viszonyulását határozza meg (Mt 5,17-48). Ott úgyszólván régít és újat hoz elő a maga raktárából.

Az ókori zsidóság a maga ősi, kánoni szövegeinek egyszerű látásmódjával szemben a bűn egész dialektikáját fejlesztette ki, mivel ekkor már nem tekintik problémátlan lénynak az embert, ezért most maguk a bűnök is problémává váltak. Ha az ember nem előretököl, akkor egy bűn egy másik bűnhöz vezethet, sőt még az is, ami nem látszik bűnnek, valódi bűnbe taszíthatja az embert. Létezett egy ilyen mondás: „Menekülj a rossztól, és attól, ami hasonlít rá!” Ha ezt a felfogást alkalmazzuk a parancsokra, akkor ez azt jelenti, hogy a könnyű parancsok éppolyan fontosak, mint a nehezek.

Ebben az értelemben kell felfogni Jézusnak a Mt 5,17-48-beli exegézisét. A tulajdonképpeni exegézist egy előszó vezeti be (Mt 5,17-20), amelyben Jézus igazolja a módszerét. Úgy tűnik, hogy ennek a bevezetésnek (Mt 5,17) gyakran túlzott jelentőséget tulajdonítanak. Amikor Jézus azt mondta: *Ne gondoljátok, hogy azért jövök, hogy megszüntessem a törvényt; nem azért jövök, hogy megszüntessem, hanem hogy felállítsam*, akkor ezzel – az akkori szóhasználatnak megfelelően – visszautasította azt a szemrehányást, hogy soron következő törvényt magyarázata megszünteti a bibliai mondatok eredeti értelmét. Ellenkezőleg, hiszen a törvény, ahogyan írva áll, titokzatosan összekötődik a világ fennállásával. Ezért a könnyű parancsokra is ügyelni kell. Ez a törvény szigorítását jelenti, nem a rituális dolgok irányában, hanem az etika irányában. Ilyen beállítottság az akkori zsidóságban is létezik, ahogyan például a következő mondás mutatja: „Mindaz, aki

nyilvánosan megszegyeníti felebarátját (és ezáltal elsápadást okoz neki), vért ont!” Jézusnak a Hegyi beszédben található első két írásmagyarázata erre a gondolati és formális sémára épül: Nemcsak az esik ítélet alá, aki gyilkol, hanem már az is, aki haragszik testvéreire (Mt 5,21-22), és *mindaz, aki azért néz meg egy asszonyt, hogy megkívánja őt, szívében már házasságot tört* (Mt 5,28). Egy később áthagyományozott zsidó mondás szerint a bűnösök három fajtáját sújtja örökkévaló pokol: a házasságtörőt; azt, aki nyilvánosan megszegyeníti felebarátját; és azt, aki szitokszóval jellemzi felebarátját. A bűnösök utóbbi fajtájáról Jézus is azt mondta: *Aki azt mondja testvérenek: »Tökfej!«, az a Főtanács ítéletében részesül majd, aki pedig azt mondja: »Istentelen!«, annak sorsa a tüzes gehenna* (Mt 5,22).

Érdekesség: létezett olyan zsidó vélemény, amely szerint a „házasságot tör” ige a héberben azért áll négy betűből, hogy óva intsen: „ne törj házasságot, se kézzel, se lábbal, se szemmel, se szívvel”. Vö. Mk 9,43-48: *„Ha csapdába ejt a kezed, vágd le! Jobb neked csonkán bemenni az életre, mint mindkét kezed birtokában elmenni a gehennába, a kiolthatatlan tűzbe... Ha csapdába ejt a lábad, vágd le! Jobb neked sántítva életben maradni, mint ha mindkét lábad birtokában a holtak gödrébe vetnek... És ha a szemed ejt csapdába, vágd ki! Jobb neked fél szemmel bemenni Isten országába, mint ha mindkét szemed birtokában a gehennába vetnek...”*

Jézus azzal kezdi az írásmagyarázatát, hogy éppen a legkönnyebb parancs fontosságát emeli ki; ebben az értelemben tudja aztán összehasonlítani a haragot a gyilkossággal, és a kívánczóságot a házasságtöréssel. A „két útról” szóló zsidó tanításban, amely Didaché őskeresztény írásában maradt fenn, ezt olvassuk: „Gyermekem, menekülj minden rossztól, mindenekelőtt attól, ami hasonlít rá: Ne válj haragossá, mert a harag gyilkossághoz vezet... Gyermekem, ne légy tele vágyakkal, mert a vágyakozás paráznsághoz vezet, és mindez által kerül sor házasságtörésre” (Didaché 3,1-3). Az első mondatot már megismertük zsidó erkölcsi szabályként, és a szabály két alkalmazása a Tízparancsolat hatodik és hetedik parancsának felel meg, amelyeket Jézus egészen hasonlóan magyaráz a Hegyi beszédben. Egyébként a Tízparancsolat második öt parancsa Jézus írásmagyarázatának háttérében is felismerhető, és még világosabban a „két útról” szóló tanításban. Ezek a bibliai parancsok az embertársainkhoz fűződő viszonyunkról beszélnek, és Jézus aztán valóban ezért zárja exegézisét a „főszabály” magyarázatával: *Szeresd felebarátodat, mint önmagadat* (Mt 5,43-48).

Aki akkor odafigyelt Jézusnak a szeretetről szóló prédikációjára, azt az megragadhatta. Akkoriban sokan gondolkodtak hasonlóképpen, mindazonáltal a hangok világos tisztaságában nála valami rendkívülit kellett valamiképpen megérezni. Jézus nem vett át mindent, amit akkoriban gondoltak és tanítottak a

zsidóságban. Jóllehet tulajdonképpen nem volt farizeus, a Hillel iskolájából való szeretet-farizeusokhoz áll a legközelebb, de ő továbbvezette az utat, egyenesen az ellenség, a bűnös iránti feltétlen szeretethez. Hogy ez nem volt valami szentimentális tanítás, az egyértelmű.

Ford: g.g.a.

*Forrás: David Flusser: Jesus, rowohlt, e-book, 2000
(A lábjegyzeteket elhagytam, mert az ott jelzett források
legfeljebb a szaktudósok részére érhetőek el.)*

VÁRSZEGI ASZTRIK

KERESZTÉNY NEVELÉS – NEVELÉS A BÉKÉRE

Kedves Hallgatóim!

Emlékeztükre apellálok, amikor ezt kérdezem:

Honnan tudják, hogy meg vannak keresztelve?

Emlékeznek-e kereszttségükre kivéve, ha nem felnőtt kereszttségben részesültek?

Mi ígértek és mit vallottak meg hitükből? Ellene mondok, Atya, Fiú, Szentlélek.

2./ Kedves Hallgatóim! Kezdjük előlről!

A./ Kik vagyunk mi? Jézus tanítványai. Mit jelent a tanítványnak lenni 2025 augusztus 15-én?

Péter apostol fogalmazza meg nekünk: „Őt, Jézust, noha nem láttátok, szeretitek, s bár most sem látjátok, hisztek benne, és kimondhatatlan, megdicsőült örömmel örvendeztek, mert elértek hitetek célját, lelketek üdvösségét. (1 Pét 8-9)

Mit hirdetett Jézus: Isten országának örömhírét, továbbá meggyógyította a betegeket.

Jézus alapállása, személyisége, tanítása, perében tanúsított magatartása, végül a hegyi beszédben meghírdetett programja: a hegyi beszédben fogalmazódott meg.

Boldogok a békeszerzők mert, őket Isten fiainak fogják hívni. (Mt 5,3-11)

Mit jelent ma Jézus tanítványának lenni? Hinni Jézusban és szeretni Őt, azonosulni vele, a mi körülményeink között követni Őt.

A misszió, a környezetünkben történő misszió hívő szívünkől árad ki. Ez teremti meg Jézus Krisztusba

vetett hit átadását. Erőszak és ügyeskedés nélkül. Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtak vagytok és én megvagytok terhelve és én felüdítelek benneteket. az én igám édes, az én terhem könnyű.

A boldogmondások, viselkedéskódex a hívő számára.

(KOCISIS IMRE: Jézus és az erőszak. Eredeti megjelenés:

<http://vigilia.hu/regihonlap/2007/6/kocsis.htm>)

B./ Miért nehéz ma kereszténynek lenni?

Történelmi örökségünk. Környezetünk, hazai társadalmunk, a hit, ill. vallás családon belüli átadása gondjai a mai világban, Magyarországon.

3./ Keresztény hagyomány, lelkiség: Bencés Regula

1./ „Helyzet van” szoktuk mondani, ha a probléma, a gond éles, kézenfekvő és tegyük hozzá: tanácstalanok vagyunk.

A gondot nem kívánám hosszabban ecsetelni. Ha nem lenne „helyzet”, meggyőződésem, hogy e mai program szervezői nem választották volna témának a nevelés, a békére nevelés kérdését.

Javaslom, hogy alkalmas pillanatban olvassuk el Uzsalyné Pécsi Rita „A gyerekek sosem látott módon kíméletlenek egymással” – c. interjúját, írta: Szőke Tibor – Magyar Kurír, 2025.07.16.

Agresszív óvodások, széteső családok és a teljesítménykényszer fojtó szorítása – Uzsalyné Pécsi Rita borús képet fest a mai gyerekek helyzetéről. Interjúnkából kiderül, hogy a neveléskutató miben látja a probléma gyökerét, és mit tehet a szülő a gyerekek számára létfontosságú védőburok újraépítéséért, különösen a nyári szünet alatt.

– Sokat járod a Kárpát-medence oktatási intézményeit. Milyen állapotban látod a gyerekeket?

– Kirobbanni készülő feszültség, szorongás, lefojtottság vagy kilátástalanság van jelen a gyerekekben. Már az óvónők azt tapasztalják, hogy a gyerekek sosem látott módon durvák és kíméletlenek egymással. Bár csúfolódás vagy klikkesedés mindig is létezett, a mostani helyzet sokkal erőteljesebb. Emellett félelmet látok a gyerekekben, és leginkább azt, hogy nincs emberük, akihez fordulhatnak.

– Mi ennek az oka? A hibát a családban kell keresni?

– Sok család szétroncsolódott, és ez mélyen érezteti a hatását. A legtöbb gyereknek otthon nincs olyan bizalmi szigete, amelyben rendszeresen beszélgetnének. Nem elég a gyereket faggatni, hogy „mi volt ma?”, ha közben nem látja azt a mintát, hogy a szülei is beszélgetnek

egymással vagy a nagyszülőkkel, és van baráti körök, kisebb közösségük is, ahová mindannyian beletartozhatnak. A családok jellemzően atomizálódtak, sok helyen a családtagok is elidegenedtek egymástól. Ez az elsődleges védőburok nagyon hiányzik.

– Azért sok családban beszélgetnek a szülők és a gyerekek, például közös étkezésekkor.

– Igen, de ott miről szól a beszélgetés?

Sok esetben arról, hogy a szomszéd hülye volt, vagy az ukránokról, az oroszokról – ennek a gyerekek mind a részesei.

Megtanulják azt a mintát, hogy bárkiről bármit lehet mondani, gondolni, híresztelni. Óriási felelősségünk van abban, hogy mit mondunk a távollévőkről egy családi vagy iskolai helyzetben. Egy fintor, egy hangsúly a kolléga munkájáról, hogy „ja, persze...” – ezek a rejtett üzenetek mind a bizalmat rombolják.

– Mennyire súlyosbítja a helyzetet az oktatási rendszer vagy a politikai közbeszéd?

– A gyerek mindig a tünet hordozója. Ma már nemcsak a szülei problémáit hordozza, hanem a teljes, rendkívül kíméletlen közéletét is. A gyerekek azt látják a felnőttektől, a politikai kommunikációban is oda-vissza, hogy bárkiről bármit lehet mondani, híresztelni. Eközben az oktatási rendszerben „mérgező teljesítményprésben” vannak, folyamatosan azt a visszajelzést kapják, hogy „nem vagy jó, nem vagy elég jó”. Ha valaki nem érzi értékesnek magát, jönnek a pótcselekvések. Például beléd rúgok, és rögtön látom, hogy hatékony voltam. Ez a levezetett feszültség, és az áldozat közben nem talál támaszt. A hiba tehát nem elsősorban az oktatási, hanem a nevelési rendszerben van, ami tulajdonképpen nem vagy csak imitt-amott működik.

A legégetőbb hiány az érzelmi intelligencia fejlesztése terén van.

Még mindig nincs a helyén a művészeti nevelés, a természettel való kapcsolat, a kötődésképesség, a játék...

– A család és az iskola mellett mekkora szerepe van mindebben a digitális világnak és a médiának?

– Hatalmas. A gyerekeknek szükségük van állandó, építő és nevelő burokra, amíg belül megszilárdulnak. Ebbe a burokba azonban ma már minden kontroll nélkül beömlik a képernyők világa. A mérgező környezet kialakulásához nem kell, hogy a szülők öljk egymást – elég, ha van a lakásban több képernyő és a gyerek zsebében telefon. Még ha csak mesét néz is, a

gyorsaság, a rengeteg szín, a szimbólumrendszer egy fejlődő idegrendszerre sokkoló hatást fejt ki. Tisztában kellene lennünk vele, hogy ha egy gyerek csak a magyar népmeséket nézné a képernyőn – ami ugye messze nem a valóság –, már az is sok volna. Az így keletkezett feszültségnek pedig, nem beszélve a függőség veszélyéről, valahol ki kell jönnie: vagy a másik gyerekeknek megy neki, vagy a falnak, vagy önmaga ellen fordul.

– Tapasztalatod szerint a pedagógusok mennyire vannak felkészülve a kríziskezelésre?

– Úgy látom, nemigen van erejük, nincs „szabad vegyértékük”, amivel befogadhatnák az egyre nagyobb számú problémás gyereket. Emellett a pedagógusok is présben vannak.

Például a tanárok új teljesítményértékelési rendszerében a szülők név nélkül írhatnak véleményt róluk. Ennek mi az üzenete?

Biztos, hogy nem az összefonódást, a bizalom légkörét építi a család és az intézmény között, hanem a névtelen sárdobálást. Hiába írjuk le, hogy „fogjunk össze”, ha a rejtett üzenetek – amelyek hatékonysága 80 százalékos – éppen az ellenkezőjét sugallják. Egy szorongó tanár, aki attól fél, hogyan értékeli, nem tud hatékonyan tanítani sem – de ez a rendszer ennél sokkal több kárt okoz.

– Mit tehet a család, a szülő, akár a nyári szünetben, hogy javítson a helyzeten?

– Talán a legfontosabb a sok beszélgetés, a közös játék, és minden olyan tevékenység, amely képes felépíteni a bizalmat. A jelenlét a valóságos kapcsolatokban, a természetben, egymás világában, örömeiben-bánatában. De ezek ne célzott, „mondvacsinált” alkalmak legyenek. A bizalom nem a kötelességteljesítésben, hanem a szabadon együtt töltött időkből születik meg.

Egy párnacsatában, a közös strandolásban, a közös tevékenységben, ahol van idő „mellesleg” beszélgetni.

Hiányoznak a „lassan járó, vidám idők”, amikor csak úgy együtt vagyunk! A gyerekeknek azt a tapasztalatot kell megélnie, hogy „jó veled lenni” – fagyizni, biciklizni, lepkéket kergetni. A kevésbé terhelt időszakokban van lehetőség arra, hogy megteremtődjön a személyes egymásra figyelés talaja. Meséljünk családi történetekről, amelyekre év közben nincs idő. Az a gesztus a lényeg, hogy a szülőt őszintén érdekli, mi történt a gyerekével, mi foglalkoztatja, miről álmodott. Ha ez a „beszélgethetőség légköre” megvan, ha a gyerekeknek van tapasztalata arról, hogy figyelnek rá, akkor szólni fog akkor is, amikor valami súlyos dolog

történik vele. Ha ez az alapozás hiányzik, nem várhatjuk el, hogy krízishelyzetben, amitől esetleg szégyelli magát vagy fél, hozzánk forduljon.

Elemizzük a helyzetünket és megoldásokat próbálunk, módszert akarunk keresni és találni

Fókuszban: A vallás átörökítése a családban

Az Egyházforum folyóirat X L . (X V . ú j) évfolyam 2 0 2 5 / 2 száma ezzel a kérdéssel foglalkozik.

G y o r g y o v i c h M i k l ó s doktorandus, ELTE Szociológiai Doktori Iskola óraadó tanár, Károli Gáspár Református Egyetem

A generációk közötti vallásátörökítés magyarázó elméletei

A tanulmány a vallási transzmisszió leghivatkozottabb elméleti megközelítéseit tekinti át és csoportosítja társadalmi, pszichológiai és kulturális tényezők mentén. Bár a szöveg leíró jellegű, összességében amellett érvelek, hogy a vallási transzmisszió vizsgálatához olyan interdiszciplináris modell adhat csak teljesebb megértést, amely képes egyszerre figyelembe venni az egyéni döntéshozatalt, a társas kapcsolatok hálózatait és a makroszintű társadalmi változásokat.

B e v e z e t ő

A vallásosság generációk közötti átadása összetett társadalomlélektani és vallásszociológiai kérdés. A modern (nyugati) társadalmakban megfigyelhető intézményi vallásielköteleződés csökkenése, a hagyományos egyházi keretek gyengülése, valamint az egyéni vallási identitás pluralizálódása rendre felhozza azt az alapkérdést, hogy milyen

tényezők befolyásolják a vallási értékek és gyakorlatok nemzedékek közti továbbörökítésének sikerét vagy sikertelenségét. A probléma jelentőségét az is fokozza, hogy a vallási transzmisszió sikere – vagy épp hiánya – nem csupán a személyes hit dimenzióit érinti (például hogy az adott személy hívó marad-e, megkeresztelteti-e a gyermekét, jár-e szertartásokra, milyen spirituális értékeket vall), hanem közvetetten hatással van a vallási közösségek fennmaradására és a társadalom szimbolikus rendjére is, azon közös érték- és jelentésvilágra, amely az egyének viselkedését orientálja, és a társadalmi együttélés kulturális kereteit biztosítja.

A vallási szocializáció értelmezésére az elmúlt évtizedekben számos empirikus vizsgálat és azokra épülő elméleti modell született – ezek eltérő megközelítésekkel és előfeltevésekkel vizsgálják a vallásosság generációk közötti átadását. Míg egyesek az egyéni döntéshozatalt és a pszichoszociális fejlődést

helyezik előtérbe, mások a társas kapcsolatok és a vallási közösségek szerepére fókuszálnak, megint mások a strukturális erőforrások és a társadalmi-történeti kontextus hatásait elemzik. Az elméletek tehát nemcsak eltérő dimenziókat emelnek ki, hanem különböző szinten ragadják meg a vallási transzmisszió folyamatát: a mikro-, a mezo- és a makroszintű hatótényezők közötti kölcsönhatásokban.

R o s t a G e r g e l y egyetemi docens (PPKE, Szociológiai Tanszék)

A vallás családon belüli átadása Magyarországon – egy szociológiai vizsgálat eredményei - A vallás családon belüli átadása állt a középpontjában annak a nemzetközi vallásszociológiai vizsgálatnak, amelyben Németország, Olaszország, Finnország és Kanada mellett Magyarország is részt vett.

A „Transmission of Religion across Generations” című kutatás a Münsteri Egyetem vezetésével, az amerikai John Templeton Foundation finanszírozása mellett kvalitatív és kvantitatív szociológiai eszközökkel kereste a választ a következő kérdésekre:

- Hogyan történik a hit, az értékek és a világnézetek átadása vagy át nem adása a családokon belül és a generációk között?
- Melyek a hit sikeres (vagy sikertelen) átadásának fő tényezői különböző kulturális kontextusokban?
- Hogyan változik maga a vallásosság tartalma az átadás folyamatában?

A kutatás eredményeit számos publikációban közzétették a kutatócsoport tagjai. Ezek közül kiemelendő az a tanulmánykötet, mely nemzeti esettanulmányok és összehasonlító elemzések révén összefoglalja a projekt eredményeit. I Jelen tanulmány a magyarországi kérdőíves vizsgálat egyes eredményeinek rövid bemutatása. Először a szocializációban részt vevő személyek – a válaszadó által érzékelt – vallásosságát tárgyalom, valamint a vallási gyakorlatok jelenlétét vagy hiányát a gyermekkori családban, majd a szülők és a nagyszülők szerepét vizsgálom a válaszadó vallásos nevelésében.

Ennek során különös figyelmet fordítok a nagyszülők változó szerepére, amely – a több országra kiterjedő összehasonlító vizsgálat szerint – nagyobb jelentőséggel bír Magyarországon, mint a többi országban. Elemzésem következő részében azt vizsgálom, hogy a vallási szocializáció egyes aspektusai hogyan kapcsolódnak a jelenlegi vallásossághoz.

Az eredmények ismertetését egy másik fontos országspecifikus témával,

a családon belüli felekezeti heterogenitás vizsgálatával zárom.

Ö s s z e g z é s

Magyarországon a vallásosság és annak kohorszról kohorszra történő csökkenése egyértelműen tükrözi a vallási szocializáció különböző formáinak hatását. A szülők és a nagyszülők csökkenő vallásossága összefügg a vallási szocializáció családi mintáinak változásával. A szülői vallásos nevelés szerepe a vallásellenes kommunista időszak alatt számszerűen csökkent, és egyre gyakoribbá vált az a modell, amelyben a gyermekeket egyik családtag sem neveli vallásosan. Ugyanakkor ezzel párhuzamosan gyakoribbá vált a nagyszülők részvétele is unokáik vallási

szocializációjában. Ez egy olyan modell terjedéséhez is vezetett, amelyben csak a nagyszülők nevelték unokáikat vallásosan, a szülők részvétele nélkül. A nagyszülők egyre fontosabbá váló szerepe a szülői (és az intézményes) vallási szocializáció gyengülésének volt köszönhető, ami elsősorban feltehetőleg az ateista rendszer vallásüldözésének volt a következménye, de emellett az anyák rohamosan növekvő foglalkoztatási részvételének, valamint az 1960-as évektől kezdődően a szekularizáció általános tendenciáinak is.

A vallási szocializáció gyengülését jelzi a családon belüli rendszeres vallásgyakorlás csökkenése is. Ez azonban nem járt az ilyen tevékenységek széles körű hiányával. Inkább a ritka, rendszertelen családi vallásgyakorlás vált általánosabbá, amely gyakran kizárólag az ünnepi istentiszteleteken való részvételből áll. Kulturális szinten ugyanakkor a vallás sok család életének része maradt, még ha a rendszeres vallásgyakorlás már nem is volt általános.

Érdekes eredmény, hogy bár a kommunizmus évtizedei alatt a vallási szocializáció általában véve jelentősen csökkent, a többgenerációs vallási szocializációt – amely eredményeink szerint a vallás generációk közötti átadásának leghatékonyabb módja – a vallási üldöztetés és a szekularizáció számszerűen nem csökkentette. Ez a típus már a legidősebb születési kohorszban is csak kislétszámú csoport volt, de arányuk az egymást követő generációkban nagyrészt változatlan maradt.

A szülői és a nagyszülői példaképek, valamint a családtagokkal való szoros kapcsolatok fontos szerepet játszanak a vallás családon belüli átadásában, függetlenül a születési kohorsztól. Ez azonban sokkal

kevésbé igaz a nem-vallásosságra, amelyet inkább a tágabb történelmi-társadalmi kontextus alakít – legyen az a vallási diszkrimináció valamilyen formája vagy a kortárs csoport szekularizált vallástalansága –, mint az egyes családtagok vagy jelentős személyek példája.

S ú l y p o n t

A felekezeti hovatartozás átadásának mechanizmusa is változóban van. Ahogy a nem-vallásosság és a saját vallási hagyománytól való eltávolodás egyre inkább elterjed, úgy határozza meg mindinkább a vallási felekezet családon belüli átörökítését, hogy melyik szülő tulajdonít nagyobb jelentőséget a vallásának, szemben olyan hagyományokkal, mint az azonos nemű családtagok azonos vallása.

Kutatásunk eredményei is rámutattak arra, hogy egy társadalom vallásosságának stabilitásában és változásában jelentős szerepet játszik a családon belüli, generációk közötti vallásátadás. Ennek további, hosszabb időtávot felölelő vizsgálata tovább pontosíthatná a vallásátadás dinamikájáról alkotott képet.

Egy keresztény hagyományvonal: bencés lelkiség.

Keresd a békét és járj utána! (RB, Prol.)

Haragosoddal még napszállta előtt békülj ki! (RB 4,92)

Történelmi nyomvonal: Ilyés Gyula Charon ladikján c. esszéje (részletek)

4./ Bulányi György atya tanítása a békéről

Ópusztaszer és A Bokor lelkisége c. füzeteket néztem át a mai alkalomra.

Bulányi atya, Gyurka bácsi tanítványságunk elvesztését, elhalványulását kéri számon az egyházon és joggal. Évtizedekkel korábban, abban a politikai milióban ez a hang ércesebb, kritikusabb volt, de ma is ugyanúgy igaz.

5./ Miről próbál a katolikus egyház beszélni, amikor keresztény nevelésről beszél?

A keresztény katolikus nevelés az a folyamat, melynek során a vízből és Szentlélekből újjászületett új teremtményt elvezetik az emberi személy érettségére, s megismerés és megélés útján az üdvösség misztériumában való életre (GE 1-2; 217.k.).

KIRÁLY IGNÁCZ

GONDOLKODJUNK!

Mottó: „Aki áll, az vigyázzon, hogy el ne essék.”

Egy apának elvitathatatlan joga, hogy gyermekei házasságának nagy bajai esetén szomorkodjon, ha már úgyszemint tehet semmit. Nem beszélek mellé. Minden válás vészcsengő. Ugyanis a házasság és a családalapítás nem csak magánügy! Összcsaládi ügy is, össznépművelési ügy is. Az ember annyit ér, amennyit emberi kapcsolatai jelentenek. Kapcsolataink a mi erőforrásaink. Kapcsolataink sajnos lehetnek erőelnyelő veszélyeink is. Hogy egyik, vagy másik milyen mértékben van jelen életünkben, az mindenekelőtt rajtam fordul! A kapcsolataim életképességéhez oda kell tennem a magam értékörző és értékfejlesztő szolgálatát. Aki ezt meg akarja spórolni, annak csak idő kérdése, hogy mikor inog meg az élete. Milyen torz emberi reflex, mikor megingás esetén nem a felelősök bűnbánatát, hanem a kimenekülést, vagy a rezignált beletörődést mozdítja, vagy bénítja az embert... Igen, lehet telítődni, besokallni, de feladni? Túl rövid ez a földi élet ahhoz, hogy kalandozásokra, önsajnálatokra használjuk...

A pannonhalmi apátság egyik freskóján van egy abroncsaival fellazult hordó, melyből elfolyik a bor. Felirat: Libertate perit. (Szabadság elveszíti.). Világos a hasonlat. Egy hordó az értékes bor megőrzéséért, annak nemes érleléséért van. Nem szobadísz. Eszköz. Abroncsai tartják használhatóan egybe a dongákat. A fellazulás szivárgással kezdődik. Ez erős figyelmeztető. Abroncs igazítás, tudatos odafigyelés után kiált. Aki azt hiszi, hogy majd magától megoldódik a probléma, az egyszer csak összeomlott élete felett foghatja a fejét. Aki a kialakult bajok elől elfut és szabadságot tűzve zászlajára felrobbantja megoldatlanságainak hídját, az csak folyamatos önkábitó eszközökkel fogja csak üzemeltetni életét. Ugyanis az ember magával és magában viszi tovább korábbi élete hibáit.

Egy házasság olyan, mint az emberi egyed fejlődés. Van kihordási ideje, megszületik és fejlődik... életjelenségei vannak. Szükségszerűen termel hulladékot, salakot, de termel nagy értéket, életet. Megbetegedhet, meggyógyulhat. Meginoghat, megroppanhat, újra kiegyenesedhet. Valakinek, valakiknek besegítése nélkül, csak úgy automaté nem gyógyulnak a sebek, betegségek. A házasságban vagy egymás boldogítására törekszünk, vagy eltévesztettük a dolgot. Erre rá lehet jönni menet közben is. Főként arra, hogy mindkét félnek oda kell tennie magát. Nem a másiktól utasított, elvárt nyomásra. Belülről jövő indíttatásra. Az élni és éltetni szellemében. A kölcsönösséget segítheti, ha megingáskor egymás elé tesszük a listát: mit várok házasságunktól és mit teszek ezért én? Ez nem számla benyújtás! Ez realitásra

törekvő önvizsgálat. Látás és láttatás. Mindez a közös megoldás keresése jegyében.

Egy házasság is agonizálhat. Egy hitvestársi kapcsolat is exitálhat. Én feltámadás párti vagyok. Más szavakkal, egy házasság tantárgyból is lehet bukásra állni, lehet megbukni. Aki értéket is lát addigi közös életükben, az neki gyűrűzhet a pótvizsgának. A házasságban súlyosbítja a helyzetet, hogy csak a felek közös felelőssége esetén van esély a jó pótvizsgára. A mai, elkezdem, de abba hagyom, belevágok, de meggondolom magam mentalitása az életképtelenség, a csapongó felelőtlenség, a megfontolt döntési képtelenség mutatója. Nem a felnőtlenség ismerve. Van, mikor el kell vonulni. Egy mesterséges távolság veszélye, hogy az ember megerősödik a maga bizonyítványának magyarázatában. A kivonulás célja a döntő. A lehangolás, a tárgyilagos helyzet felmérés és a felek észhez térülése lehet ilyen cél. Ha kevés ez a távolság tartás, akkor szakember bevonása erősen javasolt. Minden újjá születés alapja, hogy van-e értéket megmenteni akaró indíttatás, vagy a sok probléma elfojtja ezeket.

Mivégre is vagyunk a világon? Azért, hogy a világ és benne minden és mindenki az én boldogságomat munkálja? Vigyázat, mert boldoggá az lesz, aki mások boldogságát munkálja. Ebben, ha megtalálja hitvestársi partnerét, aki pedig az ő boldogságát élteti, akkor egyenesben is van ez a néhány földi évtized. A házasság hordója, abroncsokkal összetartott és folyamatosan karban tartott lehetősége a borért van. Hitem szerint ezzel „borral” majd el kell számolnunk, neked is, nekem is...

FODOR ÁKOS

VERSEK

SUMMA

Minden megérint.
- úgy látszik: sose nő be
a szívem lágya.

SZINOPSZIS

Egyik sem vagyok.
Sem üllő, sem kalapács.
- Talán: csengés.

ARS POETICA

Ha síremléknél
szebbre, tartósabbra vágysz:
vers légy – ne költő.